

Színház az élet védelmében

– Csokonai Színház igazgatói pályázat –

készítette: Ráckevei Anna

TARTALOM

Személyes bevezetők

Észrevenni az élet működését – Ráckevei Anna bemutatkozása

Valóságra nyíló ablakok – Gemza Péter bemutatkozása

Bevezetés: közös motiváció és misszió

Nemzeti színházi program

Művészeti koncepció

Tagozatok

A tánctagozat megalapítása

Repertoár színház – tájoló színház; befogadó színház – beavató színház

Műhelyek

Művészeti műhely

A DESZKA Fesztivál folytatása és megújítása

Elméleti műhely

Betlehemes találkozó

Csokonai mozgókép

SZELLEMI műhely a vidéki befogadó színházi hálózat kialakításáért

Évadterv

Tematikus dráma- és színháztörténeti keresztmetszetek

Első évad: antik görög eszmények az élet védelmében

Évadterv

Hazai szakmai és művészi kapcsolatok

Nemzetközi kapcsolatok – Debreceni Műhely Fesztivál

Kommunikációs terv

Kommunikációs felmérés

Kommunikációs stratégia – minőség, párbeszéd, közö(n/y)ség

Marketing terv

Gazdasági stratégia

Összegzés, köszönetnyilvánítás

Mellékletek

ÉSZREVENNI AZ ÉLET MŰKÖDÉSÉT

Ráckevei Anna bemutatkozása

Újra kell gondolnunk a civilizációt, amelyet felépítettünk – hangzott az Uruguay-i elnök üzenete -, mert a válság elsősorban nem gazdasági, hanem politikai természetű. Az ember arra született, hogy boldog legyen, nem arra, hogy fogyasztógéppé válva egész életében rohangálva örökké, újra és újra elmenjen a lényeg mellett. A lényeg pedig – folytatja a gondolatmenetét – az egymás felé fordulás, a gyermekeinkre, az élettársunkra, a szüleinkre, a barátainkra, a Másikra való odaadó figyelés. Mondhatnánk akár közhelynek is e gondolatokat, de talán épp azért tűnnek annak, mert mindannyiunk által érzett igazságokat fejeznek ki. És továbbgondolhatjuk őket annak fényében, hogy a színháznak mindig is óriási szerepe volt az emberiség történetében, az ember lelki, szellemi strukturálásában. E közösségi művészetnek talán nem kisebb feladatra kellene most vállalkoznia, mint hogy a civilizációs átrendeződéshez szolgáljon modellként, hiszen a színházban végül is nap mint nap az emberi viszonyokról vallunk, hol komikus, hol drámai módon. Remek terepe lehet tehát annak, hogy az egymás felé fordulást újratanuljuk.

Az embernek az utolsó pillanatig keresnie kell önmagát, azt, hogy miért van itt, az útját, mert ha nem hajt az a vágy, hogy egyre mélyebben értsem meg önmagam, azt, ami körülvesz, a működésemet, a világot, az élet működését, akkor értelmét veszti a létezés. Persze sokszor betemetnek bennünket a napi gondok, de észre kell vennünk a lehetőségeket, amikor hétköznapi térből és időből kiszakítva néhány órára kiléphetünk a mókuserékből. Ezt a lehetőséget teremti meg a színház mindannyiunk számára, és ez nagyon örömteli. A színház igenis különleges tér, ahol, ha létrejön a katharzis, akkor megjelenik a szakralitás, a görögök ezért nevezték Thália templomának. Ebben muszáj hinnünk. Én is csak ebbe tudok belekapaszkodni - egy előttem járó, lélekben, időben előttem járó ember szép gondolataiba, érzéseibe. Ez ad erőt. Nem a cinizmus, nem a sötétben látás, nem a gonoszság, nem az aljasság, nem a részvétlenség, nem a boldogtalanság, hanem igenis „a szeméthalmok alól előbújó csöpp virágok”. És ha önmagamban ezt kinövesztem, már az nagy dolog, de az aztán el kezd kisugározni, és segít másoknak is. Nem bódult kacaj, hanem egy valódi mosoly. És az nem is olyan sok.

Ami az én színészi pályafutásomat illeti, alapjában véve szerencsésnek mondhatom magam, mert rendszerint jókor voltam jó helyen, mindig volt a környezetemben valaki, aki az adott pillanatban továbblendített az utamon. A hazai színházi életet a Madách Színháztól a Nemzeti Színházon és a Művész Színházon át a debreceni Csokonai Színházig volt alkalmam mélységében megismerni. A színház és a színész halála, ha belemerevedik önmaga sémáiba, ha elveszíti a nyitottságát, ha nem képes megújulni, ha nem képes lépést tartani a folyamatosan változó korrallal. Az a kényszer hajtott mindig új és új színházakba, helyzetekbe, hogy elkerüljem ezt a csapdát. Debrecenben olyan színházat találtam, ahonnan nem kellett tovább lépniem ahhoz, hogy minden évadban történjen velem valami szakmailag teljesen szokatlan, újszerű, a színészi horizontomat tágító esemény, hogy találkozhatnék olyan emberekkel, akikkel élmény az együttműködés. Itt találkoztam Gemza Péterrel is, akivel nagyon hasonlóan gondolkodunk – a színházról mindenképpen. Ő nagyobb köröket járt be, nagyobb kitekintéssel bír az európai színjátszás terén, én itthon szereztem sokféle tapasztalatot. Úgy érzem, hogy valóban hatékony munkát az ő közvetlen részvételével

tudnánk végezni, ezért mint művészeti igazgatóhelyettes számítok a munkájára. A kettőnk pályájának találkozásából létrejöhét egy olyan élő és éltető színház, ahová a debreceni nézők továbbra is szívesen jönnek, és egyúttal szakmailag is fenn tudja tartani a Csokonai Színház által az elmúlt hét év során kivívott nemzetközi rangot.

VALÓSÁGRA NYÍLÓ ABLAKOK

Gemza Péter bemutatkozása

*„A megismert igazság kötelez.
Az élet igazán lényeges kérdéseire
nem egy igennel vagy nemmel kell
felelnünk, hanem az egész
életünkkel.”*
Víz László

„Életünkben a saját létezésünk Valóságra nyíló ablakai az érzékszerveink, melyeken keresztül földi tapasztalásainkra sort keríthetünk. [...]

Otthonunkban található három figyelemre méltó alkotás. Az első maga a fal, amely egyidejűleg a másoktól történő elhatárolódás szimbóluma is. A másik kettő a kifelé történő nyitás esélye; az ajtó és az ablakok, melyek szintén életünk szimbólumai. Az ajtó és az ablakok jobbára csupán akkor kerülnek figyelmünk középpontjába, ha baj van velük, illetve amennyiben másoktól valóban elhatárolódnunk igyekszünk.

Az ajtó, az ablak és a fal valójában bennünk található. Saját otthonunkban a kitekintést és betekintést lehetővé tevő ablakok legfontosabbjai a hitek, tudományok és a művészet, (legalábbis nem árt ezeken keresztül a világra, s benne önmagunkra rácsodálkozni)” – írja Szőke Lajos.

Számomra a színház az az ablak, amelyen keresztül jobban megismerhetjük önmagunkat, az emberek egymás közti viszonyait és a minket körülvevő világot. Napjaink zavarodott, rohanó világában az embereknek szükségük van iránytűkre, kapaszkodókra, pihenőkre. Hogy másnap ismét folytatni tudják talán egy kicsit több összefüggést átlátva, nyugodtabban az életüket.

Az ember belülről másképp lát mindent, mint a külső szemek sokasága. Nem azt az utat jártam be, amit gyermekként elképzeltem, hanem azt, amiről azóta kiderült, hogy meg volt írva számomra. Találkozások, bátorság, az emberek jóindulata irányított arrafelé akivé lettem. Éltem azokkal a lehetőségekkel, amelyeket az élet elém sodort. Mertem belevágni, majd megdolgoztam, amit kellett. A teret s az időt, a lehetőségeket, amiket kaptam, megbecsültem és alkotóként igyekszem átlépni a korlátokon, a korlátaimon. Még nem vagyok kész, de hisz a világ sincs kész...

Főiskolai éveim alatt találkoztam Várszegi Tiborral, aki bevezetett a kortárs színház, mozgásszínház világába. A főiskola elvégzése után, a rendszerváltás korában kerültem az akkor már világhírű vajdasági származású koreográfus-rendező Nagy József franciaországi Jel

Színházába. Több, mint húsz évig tartó együttműködés következett az életemben. Nagy József orleans-i alkotóműhelyében megismerkedtem a kortárs színjátszással, ezen évek alatt több, mint húsz előadásban vettem részt. Előadásainkkal megfordultunk a világ minden földrészén a legnevesebb nemzetközi színházi fesztiváloktól kezdve a magyarkanizsai kisszínpadig. Ez az együttműködés azóta is tart, bár az én életutam más irányt vett.

Mispál Attila felkérésére érkeztem a Csokonai Színházba, 2008-ban a Krisztus Oratórium koreográfiájának az elkészítésére. Azóta alkalmam nyílt dolgozni olyan rendezőkkel, mint Vidnyánszky Attila, Viktor Rizsakov, Anatolij Vasziljev, Valere Novarina. 4 éve jómagam is elkezdtem rendezni. A rendezésben megtaláltam azt, amit már régóta kerestem a színházban.

Több, mint tíz éve tanítok táncot, mozgást, foglalkoztam művészetterápiával, drámapedagógiával, jelenleg a Kaposvári Egyetem színészhallgatóit is oktatom. Ebből kifolyólag (és mert hiszem, hogy ez az útja a jövő közönség kinevelésének), nagy hangsúlyt szeretnék fektetni a színházon belül a beavató színházi programokra, ifjúsági- és gyermek színházra és a drámapedagógiára.

Debrecenbe érkezésemkor rögtön személyes és munkakapcsolatba kerültem Ráckevei Annával, aki a Krisztus oratórium egyik főszerepét játszotta. Annával nagyon hamar megtaláltuk a közös hangot mind emberileg, mind művészileg. Amikor a lehetőség felmerült, nem volt kétséges számunkra, hogy együtt pályázzuk meg az intézmény vezetését. Ahogy a jin és a jang energiák kiegészítik egymást és biztosítják a világ kerek egészének egészséges egyensúlyban tartását, ugyanúgy egészítjük ki mi is egymást a színházban.

BEVEZETÉS: KÖZÖS MOTIVÁCIÓ ÉS MISSZIÓ

Az első kérdés mindig az, hogy egy vidéki színház mennyire képes egy határozott művészeti, vagy még tovább megyek, kortárs művészeti koncepcióval létezni és a tőle megkövetelt előadás és nézőszámot teljesíteni. Itt Debrecenben, erre a kérdésre határozott igennel válaszolhatunk. Erre az elmúlt hat év, a Vidnyánszky Attila által vezetett Csokonai Színház ad példát, hogy egy nemzetközileg elismert, színvonalában megkérdőjelezhetetlen művészi koncepció és annak végrehajtása szülessen, teljesebben ki vidéken és járja a világot.

Ehhez az örökséghez szeretnénk hűek maradni, mert fontos és követendő példának tartjuk.

Alapjaiban mégis más koncepcióval állunk elő.

Egy társulatközpontú szemlélet bevezetését szeretnénk megvalósítani. Olyan erős társulatét, amely képes idevonzani a rendezőket. Nyitottságával, felkészültségével képes vállalni az új kezdeményezéseket, melyeket az egyes alkotók hoznak. Alkotó közösséget szeretnénk építeni.

Mi lehet a biztosíték arra, hogy ami vidéki, az nem esik a provincializmus csapdájába? Ha egy közeg, egy színház, egy alkotó közösség saját magához vagy egy belterjes körhöz méri magát, külső szemek nélkül, valódi intelligens kritika nélkül, az provinciális. Ám, ha egy közösség széles kontextusba helyezi el magát és működését, és ott próbál meg nem másolni, hanem követendő példát teremteni, az, bizony állíthatjuk, hogy nem provinciális.

Azt szeretnénk megmutatni – folytatva Vidnyánszky Attila ezen törekvéseit –, hogy ez nem egyedi és rövid távú történet, hanem egy tudatos munkával, hosszútávra is tervezhető és építhető művészi hozzáállás kérdése. Ehhez fogunk partnereket és munkatársakat keresni és ehhez fogunk mindent igazítani.

Szeretnénk, ha a társulat büszke lehetne magára, hogy ezáltal a munkáját és a közösséget, amelyen él, úgy értékelhesse, ahogy azt a belőlük áradó odaadás és szeretet megteremti. Ezt visszük tovább az ország és később a világ felé. De első és legfontosabb mindig a közösség, amiben élünk és alkotunk.

Kijelenthetjük, hogy felelősséget vállalunk azért, hogy a szépet láthatóvá tegyük, hogy új gondolati sémákat nyissunk, hogy színvonalasan szórakoztassunk, hogy azt a szakadékot, amely a kortárs művészet és a közönség között húzódik ne azzal az elvárással és közönségkritikával intézzük el, hogy ez vidék és nem értik, hanem kezdjük el építeni a mi oldalunkról a hidat, mert ez a mi felelősségünk és a munkánk szerves része kell, legyen.

Nem akarunk művész színház lenni, mert ez nehezen értelmezhető a mai popularitás közegében a mi felfogásunk szerint. Színház akarunk lenni, ami egyben és elválaszthatatlanul a minőséget, a kutatást, és a haladást is jelenti számunkra és közönségünk számára is.

Bevételeink fokozását és színházunk kisugárzását akkor tudjuk erősíteni, ha egyre több helyszínen tudunk játszani, egyre több vendégszínházunk van. Vendégszínházainkkal egyidőben pedig más társulatok elkészült előadásait fogadhatjuk be. Ahhoz, hogy a közönség és a társulat is együtt fedezhessen fel új határokat, új horizontokat, szerintünk a Csokonai Színháznak kis mértékben ugyan, de erősíteni kell a befogadó jelleget. Ha sikerül egyre több előadás befogadását megszervezni ez megengedi, hogy a színház nem üresedik ki, folyamatos működése erősödik és az eddigieknél több lábon állva a diverzitás is fokozódik.

NEMZETI SZÍNHÁZI PROGRAM

„Mi a mértéke annak, hogy valami az esztétikai értéken túlmenően egy-egy nép,
egy-egy nemzet számára értéket jelent-e vagy sem?
Ez a mérték az, hogy valaki az alkotásában a színvonal mellett
milyen módon fejezi ki a nemzeti lelket.
A nemzet szempontjából csak az lehet értékes,
ami az ő szellemi arcát mintázza meg a halhatatlanság számára.”
(Németh Antal: Színház és kultúrpolitika)

A 2012-13-as évadtól kezdődően a debreceni Csokonai Színház elnyerte a nemzeti színházi státuszt, és ezzel összefüggésben hosszú távon bővülnek lehetőségei, de egyúttal kötelezettségei is nőnek. Tartalmi szempontból „nemzeti színházi” művészi program számunkra, amely a nemzeti kultúránkat képviseli, a gyökerekig visszanyúlva, de korántsem muzeális megközelítéssel, hanem progresszíven. Klasszikus műveket, kortárs magyar szerzőket műsorra tűzve, és egyben a világ felé is nyitottan, betekintést engedve a nemzetközi áramlatokba, a magyar színházi értékeket nemzetközi kontextusba helyezve.

Művészeti koncepció

"Korszerű színházi nyelven beszélő, jó minőségű előadásokat létrehozó, kísérletező, új utakat kereső színházat szeretnénk"- így fogalmazott Vidnyánszky Attila hat évvel ezelőtt, amikor Debrecen városa rábízta a színház művészeti vezetését. Társulatunk ars poeticájának lényegi eleme eddig is és ez után is az egyetemes érvényű „magyar színházi nyelv” kutatása: a hagyományokból kiinduló kulturális megújulás a legmodernebb, leghaladóbb alkotói attitűd, amely nyitott a külföldi tradíciók befogadására is. Az elmúlt hat évben a Csokonai Színház repertoárján szerepeltek a magyar irodalom és operairodalom alapművei (Móricz Zs.: *Úri muri*, *Légy jó mindhalálig*, Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk*, *Olympia*, Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*, Erkel Ferenc: *Bánk bán*, Hunyadi László, Kodály Zoltán: *Háry János*). Az *Úri muri* regényből Vidnyánszky Attila színpadi adaptációja egyik próbáról a másikra született, a *Légy jó mindhalálig*-ből Háry János írt új szöveget, a *Bánk bán* pedig az ösváltozatban, az eredeti partitúra szerint került színpadra. Az említett három előadásban és minden színházi munkánkban törekszünk arra, hogy a műveket eredeti szépségükben és mélységükben, formailag új köntösben állítsuk színre.

Ezen alapelvek nyomán a mi hosszú távú terveinkben többek között az alábbi művek bemutatásai szerepelnek: Molnár Ferenc: *Üvegcipő*, *Testőr*, *Játék a kastélyban*; Márai Sándor: *Eszter hagyatéka*; Rideg Sándor: *Indul a bakterház*; Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*.

A Csokonai Színház hagyományosan kiemelt szerepet szán a kortárs drámának. Elsősorban kortárs magyar drámákat tűztünk műsorra, valamint amerikai, orosz, francia kortárs művek magyarországi bemutatója és ősbemutatója által vált nevezetessé a színházunk. A forradalom ötven éves évfordulóján volt a bemutatója Szöcs Géza „*Liberté 56*” című műve színpadi

változatának, Kiss Csaba királydrámája, a *Kun László*, izgalmas kísérlet volt arra, hogyan hozhatók drámai közelségbe történelmünk toposszá vált hősei, Hubay Miklós két darabját is bemutattuk (*Egy szerelem három éjszakája*, *Elnémulás*). Több debreceni író műve is színre került: Kóti Árpád vitte sikerre Tóth-Máthé Miklós: *Én, Károli Gáspár* című monodramáját és Borbély Szilárd műveiből *Halotti pompa* címmel készített színpadi víziót Vidnyánszky Attila. Szabó Magdát ünnepeltük kilencvenedik születésnapján *A macskák szerdája* című Csokonairól írt darabjával.

A magyar kortárs bemutatók mellett amerikai, orosz és egy francia mű magyarországi bemutatója került ki a színház művészeti műhelyéből (M. Ugarov: *Oblomoff*, E. Maddow: *Flip side*, Albee: *Peter és Jerry*, Sz. Medvegyev: *Fodrásznő*, V. Novarina: *Képzeltbeli operett*). Ezek a bemutatók egyben a Csokonai Színház külföldi kapcsolatrendszerét erősítik. Ennek szellemében tűzzük műsorra többek között az alábbi műveket is: Mihail Bulgakov: *A mester és Margarita*; Stanisław Wyspiański: *Novemberi éj*; Nancy Huston: *Iokaszté királynő*.

A Csokonai Színház országos és nemzetközi szintű elismertségét jelentős külföldi rendezők rendszeres munkájának is köszönhető: Silviu Purcărete, Viktor Ryzakov, Andzej Bubien, Valère Novarina, Vladislav Troickij, Nadine Duffaut, Szergej Moszlobojcsikov. Az elmúlt évek fontos feladata az operatagozat megerősítése volt, amely a klasszikus és kortárs operákon kívül igényes operett - és musical előadásokat is létrehozott. A friss szemléletű rendezéseknek, igényes zeneiséggel színpadra állított operáknak Debrecenben egyre nagyobb és fiatalabb a rajongótábora.

Az autentikus népzene és néptánc, vagy annak méltó alkalmazása jellegadó módon érhető tetten a színház repertoárján lévő művekben, kiváló példa a Hány János előadásunk, amelyben a debreceni Hajdú Néptáncsoport vesz részt az előadásban, a történet aktív részeseként. Ezt a gyümölcsöző kapcsolatot mindenképpen folytatni szeretnénk.

Az innovatív táncnyelvek kutatásának 2006-ban Horváth Csaba volt a felelőse. Két kiváló előadása, *A tavasz ébredése* és a *Kalevala* jó példája mindannak, amit a színpadi táncnyelv megújításáról gondolunk. Az azóta eltelt időszakban Gemza Péter vette át ennek a területnek az irányítását.

Tagozatok

A Csokonai Színház jelenleg prózai és operatagozattal működik. A két tagozat állandó társulatát jelenleg is országosan elismert művészek alkotják (két Kossuth díjas, két Erdemes művész és öt Jászai díjas művész van közöttük). Az operatagozat országosan elismert magyar magánénekesekkel és nemzetközi hírű külföldi énekesekkel dolgozik (Kiss B. Csaba, Rálik Szilvia, Haja Zsolt, Cselóczki Tamás, Bátki-Fazekas Zoltán, Rácz Rita, Nikita Sztorozsev, Maxim Kuzmin-Karavaev, Annalisa Carbonara, Elena Ayusheeva, Tae Sung Jung). Minden évben bemutatója van a Csokonai Színházban és rendszeresen fellép a Kossuth díjas zenész-előadó Földes László Hobo. Előadásainkban olyan országosan elismert művészek léptek fel vendégként, mint Eperjes Károly, Rudolf Péter, Nagy-Kálózy Eszter, Pápai Erika.

Vidnyánszky Attila minden évadban lehetőséget nyújtott egy fiatal rendezőnek, hogy színpadra állítson egy nagyszínpadi produkciót a Csokonai Színházban. Dolgozott már a

társulattal Göttinger Pál, Szabó Máté, jelenleg az erdélyi Zakariás Zalán és itt rendezte meg első színházi előadását Mispál Attila filmrendező és Gemza Péter táncos-koreográfus is.

Tudjuk, hogy Vidnyánszky Attila és néhány színész Nemzeti Színházba történő távozásával nagy veszteség éri a Csokonai Színházat, ám az itt maradt kollégák tehetsége, a magas színvonalú munka hagyománya és eddig kihasználatlan széles körű szakmai kapcsolataink nagy vonzerőt jelentenek a fiatal generáció számára, akiket elsősorban meg szeretnénk szólítani. Gemza Péter 4 éve tanít rendszeresen a Kaposvári Egyetem színész osztályaiban, így jól ismeri az onnan kikerülő fiatal színész generációkat. Tapasztalhatta, milyen minőségi munkát végeznek az ott tanító tanárok és eredményes munkájukat bizonyítja az is, hogy kevesen küzdenek elhelyezkedési problémával végzésük után.

Szeretnénk azt a ma még csak csírájában meglévő kezdeményezést hivatalosan is vállunkra venni, miszerint minden osztálynak van egy színháza. Szeretnénk mi is egy-egy ilyen évfolyamot a szárnyaink alá venni, hogy a tanulók szellemi és anyagi támogatásán keresztül ezzel is hozzájárulhassunk a magyarországi színészképzés előremozdításához.

A tánctagozat megalapítása

A nemzeti besorolás is, ám az utóbbi években egyre nagyobb számban bemutatott táncművészeti alkotások, és a drámai tagozat előadásaiban is egyre nagyobb számban előforduló tánc- és mozgásművészeti elemek is mára megérették a tánctagozat megalapításának szükségességét. A tánc eddigi fokozatos ütemben történő megjelenését betartva a jövőben tudatosan egyre inkább a tagozatosodás irányába kívánunk haladni. Ennek egyik talán leglényegesebb alapját Gemza Péter 1994 óta tartó nemzetközi szinten is kiemelkedően képviselt táncosi, koreográfusi és táncpedagógusi munkája képezi. Nemcsak egy világhírű társulat vezető táncosaként a világ legnagyobb színpadain szerzett tapasztalatai, hanem a hazai színpadokon (Debrecenen kívül Budapest, Kaposvár, Kecskemét, Szeged) bemutatott munkái is ezt igazolják. Elegendő csak a Debrecenben bemutatott előadásaira tekintenünk, hogy beláthassuk, az általa jegyzett előadások nemcsak tartalmi és formai változást idéztek elő a Csokonai Színház arculatában, hanem a minőségében is a színház legjobb hagyományainak folytatói lettek: *Cristus oratórium*, *Aida*, *A zöld kígyó és szép Liliom*, *Háry János*, *Mária*.

A tánctagozat kezdetben vendégprodukciók és koprodukciók formájában, önálló társulat nélkül működne. Ezek az előadások reményeink szerint szervesen illeszkednek majd a Csokonai Színház repertoárjába, legalább havi 2 alkalomra vállalva így kötelezettséget.

A tánctagozat évadonként legalább két bemutatót tart majd. Minden évben az egyik bemutatót Gemza Péter koreografálja megteremtve ezzel egy határozott arculatot, míg a másikat a színház művészeti vezetése által megszólított vendégkoreográfus. Az irányt természetesen a magyar kulturális értékek védelme, képviselése adja, mindenekelett a magyar zeneirodalom, képzőművészet és irodalmi remekműveinek felvállalása. Elsősorban hazai és kelet-európai koreográfusokat tervezünk megbízni magyar kortárs zenemű táncszínházi adaptációjával.

Témáink között példaként említhetjük Balázs Béla azon táncjátékainak feldolgozását, melyekhez még zenei feldolgozás nem született. Ezen darabokhoz szeretnénk fiatal zeneszerzőket és koreográfusokat felkérni. Ilyen jellegű előadásokkal sikerülhet megteremteni a folytonosságot egy bartóki, kodályi hagyaték élő kortárs folytatására.

Debrecen földrajzi adottságai, nem csak hogy megengedik, de meg is követelik tőlünk a teljes nyitottságot, a minden irányú érzékenységet. Kötelességünknek érezzük, hogy lehetőséget biztosítsunk külföldi koreográfusok bemutatkozására is, kapcsolatok fenntartására és építésére. A Jel fesztiválon megjelenő Tumulus csoport egy jó példa volt erre. Rendkívüli ereje van annak, amikor egy csoport magas színvonalú táncelőadásokon és beszélgetéseken keresztül üdíti, frissíti, mintegy energetizálja egy színház társulatát és közönségét.

A Csokonai Színház tánctagozatának építését két fázisban képzeljük el. Első lépésben csekély számú táncosra építve olyan repertoárt állítunk össze, amely tervezhetővé teszi a táncosok életét mind művészi mind egzisztenciális értelemben. A következő lépés természetesen egy állandó társulat kialakítása lesz. Ez a fázis már természetesen megengedi olyan nem művészi, inkább pedagógiai feladatok ellátását is, amelyek a színészek felé irányulnak. Szerves része lenne ez egy komoly fizikai és technikai felkészültséggel rendelkező táncos és színészgárda kialakulásának is.

Repertoár színház – tájoló színház; befogadó színház – beavató színház

Az alábbi fejezetben azt fejtjük ki, miként lehet a debreceni színház eddigi hagyományaira és művészi színvonalára építve változatlan munkaidő és fizetések mellett, a kiadások növelése nélkül a színház előadásszámait és a fellépő művészek létszámát növelni, a színház hírnevét és elismertségét tovább terjeszteni miközben az eddiginél több néző tekinti meg az előadásokat.

Az egyszerűség kedvéért kezdjük egy példával. Képzeljük el, hogy egy bármilyen, akár nagyszínpadra rendezett előadásnak elkészítjük olyan kamaraváltozatát, amelyet kisebb térben és szerényebb technikai feltételek között is be lehet mutatni. Némi többletmunkát jelent ugyan, ám közel sem annyit, mintha két előadás készülne. Az elkészült előadást pedig nemcsak a debreceni színházban, hanem csökkentett költségvetéssel más színházakban vagy színházi infrastruktúrával rendelkező művelődési házakban is be lehet mutatni. Csak dramaturgia és rendezés kérdése, hogy ugyanazon jelmezek vagy díszletelemek egészben vagy részben a tájolásra készülő előadásban is használhatók legyenek és az eredeti szereposztás szereposztásokkal és/vagy váltott szereposztással megvalósíthatók legyenek.

A tájolás során a befogadó helyszín a saját költségvetéséből fizeti a költségeket, s, ha egy méltányos áron utaztatható előadás jön létre minimális díszletekkel, kevés színésszel és kiszolgáló személyzettel, a tájelőadás nemcsak képes lehet eltartani önmagát, hanem plusz bevételi forrásokat is jelenthet. Mindez, ha körültekintő tervezéssel történik, akár úgy is megvalósítható, hogy a tájolásán részt vevő előadás ideje alatt Debrecenben is tartható előadás. Ám az időpont egyeztetések akár azt is lehetővé tehetik, hogy a tájolás ideje alatt a debreceni színház egy másik társulat előadását fogadja, így elvileg az is elképzelhető, hogy

azzal egy időben, amikor Debrecen vendégjátékot fogad, akár két másik előadását is bemutatja két különféle helyszínen.

A repertoár színházi forma mellett fokozatosan tért nyerő tájolási rendszer nemcsak a színház hírnevét öregbítheti az eddigiekhez képest nagyobb hatékonysággal, de a más színházakban és művelődési házakban bemutatott előadások révén gazdagítják azok műsorpolitikáját is. Nem beszélve arról, hogy visszaszorító hatása lenne a magyar vidéket hatalmas méretekben elárasztó, szintén kis költségvetésű, ám művészi igény nélkül készült, a színházművészet valódi értékrendjével és küldetésével homlokegyenest ellenkező szemléletű hankiműsorokkal szemben. Ha a színház ezt a missziós feladatát a megfelelő előkészületek után fokozatosan érvényesíteni tudná, és a jövőben fenn tudná tartani, akkor az alapjaiban változtathatná meg a jelenlegi kultúrpolitika szemléletmódját is, egyszersmind mintát és mércét mutathatna mások számára.

Az eddigi vendégszereplések helyszíneit (Odeon, Budapest, Sopron, Gyula, Jászberény stb.) e formával ki lehetne egészíteni olyan helyszínekkel, ahová vagy azért nem jutott el debreceni produkció, mert a játéktér mérete miatt nem fért be, vagy azért, mert túlságosan költségesnek bizonyult. Más színházak hasonló gondjai miatt fordulhatott elő az a helyzet, hogy komoly művészi értékeket képviselő előadásokból kimaradó színészek olcsón elkészíthető és árulható, művészi igényességet nélkülöző, a befogadó helyek számára csak közvetlen pénzügyi hasznot hozó előadásaikkal lefedték a magyar vidéket, ahol pedig az ország lakosságának egyik fele él. A helyzet azért súlyos, mert ezeken a területeken szinte kizárólag ilyen előadásokat lehet látni, ha kivételek vannak is, a vidék kulturális arculatát mégsem képes meghatározni.

A tájolás elsőként mutathatna példát arra, hogy a közönség rövid idő alatt is nagykorúvá tehető. Ehhez szükséges, hogy a befogadó helyek következetes műsorpolitikájának következményeként a helyiek megtanítsák látni a nézőket, hogy jó művek példájával kialakítsák kritikai érzéküket, hogy nem pusztán a szabadidő hasznos eltöltéseként kikapcsolódást biztosítva kielégítsék és kiszolgálják szórakozási igényüket, hanem a kikapcsolódás ellenhatásaként éppenhogy bekapcsolják őket egy magasabb rendű létezés közegébe.

A debreceni színház együttműködési megállapodást kezdeményezhet néhány olyan vidéki önkormányzattal és/vagy művelődési intézménnyel, ahol érdemben közreműködik a helyi szakmai alapon történő műsorpolitikájának kialakításában, egyszersmind az együttműködés eredményeként más színházak és más városok számára mintát mutat fel. Ezek a mintaprogramok (mintaévadok) olyan településeken kezdődhetnek el, ahol már eddig is volt valamilyen szakmai kapcsolat, vagy, amelyek műsorpolitikájukkal eddig is bizonyították értékrendjüket. Ezekben az esetekben az eddigieknél következetesebb együttműködés kialakítható, míg máshol, ahol eddig debreceni előadás nem fordult meg, kevesebb számú előadással lehetne jelen a színház.

A befogadó színházi működés nagy előnye, hogy az előadás elkészítésének költségei nélkül is lehet megfelelő mennyiségű előadásszámot produkálni. Ha a repertoár színházi tevékenység fokozatosan meghatározott számú tájolási előadásokkal egészül ki, akkor a szabadabbá váló időben más társulat előadását a színház be tudja fogadni. Ebben az esetben a műsorrendben szereplő előadások száma nő. Ez ugyanolyan jótékony hatással lehet a

debreceni közönségre, mint a vidékire. Debrecenben ugyanaz a néző többször mehet színházba, a megnövekedett előadásszám pedig nagyobb kínálatot jelenthet a lakosság számára. A befogadó színházi tevékenység nagy előnye az is, hogy nincs meg a premier „kockázata”, ugyanis kész minőséget képviselő előadásokból kell válogatni. A befogadó színházi tevékenység színházak és művészek közötti együttműködéseket is kialakíthatnak, megteremtve ezzel egy koprodukciós előadás elkészítését, amely nemcsak művészi inspirációt, hanem további költséghatékonysági tényezőt képez.

A befogadó színházi tevékenység akkor töltheti be valódi kultúraközvetítő funkcióját, ha a hétköznapiakba havi rendszerességgel (is) beépül (akár külön bérletben), és nem a hétköznapiakból kiemelők, fesztivál jellegű módon. A hétköznapiakból fesztivállal vagy szemlével történő kiemelés ugyanis más funkciót képez a hétköznapiakban történő eseményekhez képest. Ha ugyanis az a célunk, hogy a nemzetet mintegy újjáépítve a kollektív tudatszintet arról az alacsony szintről, amelyre süllyedt felemeljük, akkor a hétköznapi élet minőségét kell emelnünk. Mint ahogyan minden reggel föl kel a Nap, és, ahogyan ciklikus rendben ismétli alakzatait a Hold, úgy szükséges nekünk mindennapjaink misztériumát is megteremtteni. És, ahogyan kialakultak a nap járása kapcsán a hagyományos (sok esetben mára elfeledett) ünnepek, úgy illeszkedhet a színház műsorrendjébe a fesztiválok és szemlék rendje is.

A beavató színház néven néhány éve ismertté vált jelenség az iskolarendszerre építve végez közönségnevelő munkát. A színházban osztályközösségek számára beszélgetésekkel és foglalkozásokkal kiegészített kamaraszínházi előadások vagy színházi nevelési programok, vagy az iskolába kihelyezett osztályterem színházi előadások különös aktualitását jelenti az, hogy a Nemzeti Alaptantervbe tavaly visszakerült a művészeti műveltség terület, amelyben kiemelt szerep jut a drámának. Egy kamaraszínházi előadás vagy egy bármilyen más előadás tájolásra készített változata kiválóan alkalmas arra is, hogy beavató színházi funkciókat betöltsön. Az előadások és az azokat követő (esetleg közbeni) beszélgetések vagy foglalkozások nemcsak a műértés minőségének szolgálatában állnak, de a személyes részvételnek valamint a közönség és alkotók között a szokásosnál közvetlenebb módon kialakult kapcsolatnak köszönhetően szintén egy magasabb rendű közegbe történő beavatást eredményezhet.

Ha a repertoár színházi, tájolási, befogadó és beavató színházi előadások arányát megfelelően alakítjuk ki, a Csokonai Színház meglévő színvonalával és szemléletmódjával rendelkező arculat egy Debrecen határain túlmutató, a teljes magyar kultúrára kiterjeszhető közönségnevelő, közösségépítő arculattal egészülhet ki.

MŰHELYEK

A Csokonai Színház arculata, az ott folyó munka színvonala és fegyelmezettsége, az évadterveket meghatározó szemlélet kialakítása, a program kidolgozása és megvalósítása a színházban kialakult műhelyek működéseinek köszönhető, azok biztosítják a biztonságos szakmai hátteret. Ezeknek a műhelyeknek a hagyományira építve kívánunk továbbra is működni, amikor a legjobb hagyományokat folytatva néhol módosítjuk a programot vagy új műhelyeket teremtünk.

Művészeti műhely

A Csokonai Színházban az elmúlt időszakban az igazgató munkáját egy Művészeti Műhely segítette, amelyben a rendezők, nemzetközi koordinátorok/dramaturgok mellett a társulattól két színész is részt vett (egyikük Ráckevei Anna volt). E fórumon arra nyílt mód, hogy a távlatibb tervek, a szellemi arculat kristályosodjon ki, dramaturgi tanácsként is működött, ahol a repertoár kialakítása folyt, jeleztük egymás felé a hiányokat, felfedeztettünk egymással új avagy elfeledett szerzőket, ügyeltünk az egyensúlyra prózai és zenés, klasszikus és kortárs, magyar és külföldi darabok között. A DESZKA Fesztivál szakmai programjait, témáit is e műhely tagjai fogalmazták meg a Drámaíró Kerekasztallal párhuzamosan. Ez a Művészeti Műhely mindenképp modellértékű számunkra, és heti rendszerességgel továbbra is ülésezni fog azzal a kiegészítéssel, hogy havonta egyszer a partnerintézmények, valamint iskolák képviselőit is meginvitáljuk az adott időszakban esedékes programjaink kapcsán.

A DESZKA Fesztivál folytatása és megújítása

A minden év kora tavaszán megrendezésre kerülő DESZKA Fesztivál egyre inkább az írók, rendezők, és más színházi alkotók szellemi műhelyévé válik. A fesztivál célja: a kortárs magyar drámairodalom értékeinek bemutatása és népszerűsítése, egymás munkáinak és művészi törekvéseinek minél teljesebb megismerése, a mai magyar drámák színre kerülési feltételeinek javítása, és folyamatos, baráti párbeszéd kialakítása szerző és szerző, szerző és színház, színház és közönség - illetve az értékteremtő körforgás minden résztvevője között.

A Debreceni DESZKA tervezett programjának összeállításában négy fő irányt tartottak eddig szem előtt.

1/ A SZÍNHÁZI ELŐADÁSOK – az egyhetes fesztivál versenyprogramjában, kezdetben 5-7 nagyszínpadi és 5-7 stúdió illetve kamara előadás szerepelne, ami az évad legérdekesebb, legszínvonalasabb kortárs magyar darabjait jelentené.

2/ A KÖZÖNSÉGGEL VALÓ KAPCSOLAT – a DESZKA rendszeres és sokféle lehetőséget kínál a kortárs drámaírók és az előadásokat jegyző alkotók, valamint a debreceni illetve a fesztiválra érkezett közönség találkozására. Ezek a találkozók a könnyedebb hangvételű beszélgetésektől a felolvasásokig és szakmai bemutatókig, illetve beavató-színház

típusú alaposabb elemzésekig terjedhetnek. Közönségük a színházszerető nézőkből, a humán és drámatagozatos gimnáziumok diákjaiból, valamint a Debreceni Egyetem és más egyetemek bölcsész szakos hallgatóiból áll.

3/ A SZAKMAI TALÁLKOZÓK – a DESZKA szakmai tanácskozásai a kortárs magyar drámaösszegező, elemző szellemi műhelyei lennének. Az itt elhangzó előadások és viták képezik az anyagát azoknak a dráma- elméleti és kritikai kiadványoknak, amelyekben a kortárs magyar dráma jelentősebb gyakorlati és elméleti kérdései jelenhetnek meg a műfaji és filozófiai-szociológiai problémáktól a nyelvi és dramaturgiai kérdéseken át a más kortárs előadó-művészeti ágakkal (zene, film, tánc stb.) való viszonyig.

4/ KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK – a DESZKA a magyar drámairodalomnak az európai színházi műhelyekkel, drámaírókkal, műfordítókkal, színházi központokkal való kapcsolat egyik legfontosabb színhelye lehet.

Felhívjuk a figyelmet három általunk is fontosnak tartott olyan felvetésre, amelyek az eredeti koncepcióban már szerepeltek, ám eddig nem valósultak meg. Itt szeretnénk a stafétabotot átvenni és ezeket – mivel teljesen azonosulni tudunk ezekkel az elképzelésekkel – újra előtérbe helyezni.

RENDEZŐK, IGAZGATÓK szekciója – rendszeres találkozások, konzultációk a szerzők, illetve a kortárs magyar dráma iránt különösen érdeklődő színházi műhelyek alkotói és vezetői között.

A VENDÉG – a fesztiválnak minden évben lenne egy kiemelt vendége, egy olyan ország, főváros vagy színházi/drámaírói kör, amely a kortárs magyar drámairodalom számára különösen érdekes, fontos lehet. A Fesztivál egyik kiemelt napján a Vendég(ek) drámaival, színházi helyzetével, előadásaival ismerkednénk meg – a Fesztivál többi napjain viszont a vendégeknek lenne lehetőségük a kortárs magyar drámával illetve a szerzőkkel való ismerkedésre, szakmai találkozókra.

MŰFORDÍTÓK – a fesztivál vendégül látna legalább 5 – 7, az európai színházi világban jegyzett műfordítót, akik nemcsak a helyszínen ismerkedhetnének meg a szerzőkkel és darabjaikkal, de egy-egy műfordítói szemináriumra is felkérnénk őket a Debreceni Egyetem illetve más egyetemek bölcsészkarainak a kortárs magyar dráma fordítása iránt érdeklődő diákjai számára.

Bízunk abban, hogy egy újragondolt szerkezettel, de már meglévő tradícióra építve mindezek lehetővé válnak.

Elméleti műhely

“A színház nyelvtanilag véve mindig jelen időben létezik. A jelen idő – az összes múlt idők summázatja. Hogyha ennek tudatában vagyunk, akkor nem lehet cselekedni csak jelen időben, a múltat figyelmen kívül hagyva. El kell ismerni, hogy mi csak azért vagyunk itt, hogy a jövőbeni utat kitapossuk.”
(Peter Sellars: “Önmagunkat túlszárnyalva élni”)

A színházi előadás jó esetben egy titok, amelynek megfejtéséhez hozzásegíthet, ha a befogadó nem csupán odaadó figyelemmel kíséri az eseményt, hanem kultúrtörténeti tudással is rendelkezik. A magyarországi közönség zömének nem adatott meg olyan színházi fejlődési folyamatban részt venni, amelyben – a környező országokat nézve – például Lengyelország, vagy a régi Jugoszlávia nézői részt vehettek, akik nemzetközi fesztiválok kontextusában nézhették saját országuk színpadi produkcióit, s a világban uralkodó stílusokat és nagy színházi mestereket ismerhették meg - „időben”.

Minden jelentős művésznak megvan a saját témája, módszere, tapasztalata, fontos viszont, hogy ez időben megismerhetővé váljon máshol is, hogy gazdagítsa a színművészet fejlődésfolyamatát – a színház művelői és befogadói számára egyaránt. A rendezői koncepciók és a színészek, a színházi zeneszerzők és neves látványtervezők – a Gordon Craig-i értelemben vett - színházi alkotók lesznek tehát főhősei ennek a kiadói sorozatnak, annál is inkább, mert mára túlzás nélkül beszélhetünk olyan egységes európai színházi territóriumról, ahol a mai nemzeti színházak értékes polifóniája hallható.

Betlehemes Találkozó

A Csokonai Színház rendhagyó vállalkozása volt az eddig Budapesten tizenöt alkalommal megrendezett Betlehemes Találkozó Debrecenbe telepítése. A Nemzetközi Betlehemes Találkozó, a debreceni kulturális intézmények széleskörű összefogásával, karácsony előtt élményt nyújtó előadásokat nyújt Debrecennek, a rendezvény nemzetközi kapcsolatainak megteremtésében a színház munkatársai hathatós munkát végeznek. Ezzel a rendezvénnyel a megszentelt ünnepi idő közösségi élményét szeretnénk visszaadni a város lakóinak. A Betlehemes Találkozó a színház kapcsolatrendszerét is bővítette azáltal, hogy közvetlen partneri kapcsolatba kerültünk a Városi Művelődési Központtal, a Debreceni Egyetem tanszékeivel, a Déry Múzeummal, a Református Tanítóképző Főiskolával és még számos kulturális intézménnyel.

Az immáron 21 éves múltra visszatekintő Nemzetközi Betlehemes Találkozó a téli ünnepkör népi dramatikus szokásanyagának európai szinten egyedülálló seregszemléje. A Csokonai színház ennek a rendezvénynek a felvállalásával missziós feladatot teljesít a nemzeti identitás megőrzésében, a magyar betlehemmel az élő középkor drámai hagyománya szemlélhető, vizsgálható, ezen népi szcénák mentén. Ezt az UNESCO által is kiemelten kezelt eseményt mindenképpen folytatni szeretnénk. Ez a program szintén a városban lévő többi

intézménnyel karöltve történik és reményeink és határozott szándékunk ezeket a kapcsolatokat ápolni és erősíteni.

Csokonai mozgókép

A Csokonai Színház régóta vallja, hogy egy korszerű színház nem lehet meg önálló mozgóképi reprezentáció, és az erre vonatkozó saját stratégia nélkül sőt bizvást állíthatjuk, hogy e területen a Csokonai Színházban folyó munka példa értékű.

A 2006-tól 2013-ig terjedő időszakban a Csokonai Színház 2 előadását rögzítette több kamerával önerőből (*Szöktetés a szerájból*, *Légy jó mindhalálig*) egy másikat önerőből némi pályázati segítséggel (*Halotti pompa*), a színház 3 előadását a Debrecen Televízió vette föl több kamerával saját erőből (*Liberté '56*, *A macskák szerdája*, *Mária*), további 2 előadást szintén a Debrecen Televízió pályázati forrásból (*Karnyóné*, *Olympia*). Szintén pályázati forrásból valósult meg további 2 előadás televíziós változatának felvétele külső produceri irodák gyártásában (*Csehov: Egyfelvonásos komédiák*, *A tavasz ébredése*) a Csokonai Színház lényegi közreműködésével. A Duna Televízió a színház 3 előadását rögzítette saját forrásból (*Krisztus oratórium*, *Egy halálraitélt utolsó napja*, *Tüzes angyal*), szintén 3 előadást pedig a Magyar Televízió vett föl és tűzött műsorára (*Fodrásznő*, *Mesés férfiak szárnyakkal*, *Az ember tragédiája - gyulai változat*). **7 év alatt 16 előadás televíziós rögzítése**, éves átlagban több mint kettő. Szeretnénk tartani ezt a lendületet a következő években is: részben saját meglévő és tovább fejlesztendő technikánk és kapacitásaink kihasználásával, részben meglévő kapcsolataink felfrissítésével, új kapcsolatok kiépítésével. Természetesen adódik ezek iránya: közös pályázatok a Debrecen Televízióval, megújított együttműködés a Duna Televízióval és a Magyar Televízióval, közös munkára törekvés a budapesti Nemzeti Színházzal és a Thália Színházzal, melyek a miénkhez hasonló távlatos gondolkodással tekintenek a színpadi produkciókra, folyamatosan figyelembe véve, illetve megteremtve televíziós feldolgozásuk lehetőségét. Két olyan mozgókép is van a fent felsoroltak között, amelyek utómunkájához további forrást kell találni: a *Halotti pompa* és a *Mária*. Mindent elkövetünk, hogy e két értékes produkciónk minél előbb végleges mozgóképi formát nyerjen, és így is eljusson a közönségéhez. A Csokonai Színházban jelenleg is futó, illetve az előző évekből még felújítható előadások közül a következők alkalmasak valamilyen kreatív formában televíziós feldolgozásra: *Jászai*, *Na'conxypánban hull a hó*, *Illúziók*, *Ballada a két sebzett hattyúról*, *Kőrözsa betonszív*, *Kóbor csillag*. Finanszírozásuk érdekében lobby tevékenységbe kezdünk a Nemzeti Kulturális Alapnál, illetve a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóságnál. A későbbi évadok mindenkor tervezésekor is szem előtt tartjuk a fenti mozgóképi szempontot, hisz létrejövő szellemi termékeink így újabb felületeken, több nézőhöz eljuthatnak, és a színház anyagi befektetése hosszú távon is hasznosul. Lépéseket teszünk mozgókép termékeink DVD formában történő megjelentetése érdekében is.

Ugyanebben a hétévnyi időszakban **10 összefüggő televíziós magazinműsort, beszámolót és dokumentumfilmet** készítettünk, illetve kezdeményező szerepet játszottunk létrejöttükben (*Az első debreceni JEL Fesztivál krónikája*, *Az első debreceni DESZKA Fesztivál krónikája*, *a Csokonai Szín-kép 5 része*, *Az ötödik debreceni DESZKA Fesztivál krónikája*, *Éber álom*, *Hív*

a Hold - Christian Paccoud és a szegények zongorája). Ezt a hagyományt is folytatni kívánjuk szerves összefüggésben a színház távlati terveivel. A Csokonai Színházban szervezett workshopok, az itt dolgozó jelentős hazai és külhoni mesterek, a Debrecenben szervezett fesztiválok, szakmai találkozók, a színház tervezett vendégszereplései mind kiváló alkalmat kínálnak, hogy mozgóképen is dokumentáljuk a színházunkban folyó alkotó munkát. Hosszútávú stratégia, illetve forrás kérdése, hogy milyen végtermék formát ölthetnek a felvett dokumentumok. Régóta adósok vagyunk egy színházi módszertani mozgókép-sorozat elkészítésével, mely elsősorban tanulmányi célokat szolgál, és melynek beindításához most minden eddiginél kiválóbb lehetőség kínálkozik. Szakmai és emberi kapcsolataink természetesen kínálják egy budapesti Nemzeti Színház - Trafó - debreceni Csokonai Színház szellemi és produkciós háromszög megteremtését, amely közösen meghívott előadások, jelentős külföldi művészek, társulatok, közösen rendezett és meghirdetett workshopok, a későbbiekben akár nemzetközi fesztiválok formáját öltheti, és amely egy rendszeres mozgókép folyóirat formájában a magyar (vagy akár a kelet-közép-európai) színházi kultúra nemzetközileg is jegyzett, jelentős tükrévé válhat. Gondoljunk csak bele: egy *Vasziljev – Rizsakov – Bubien – Purcarete – Novarina - Joseph Nadj – Vidnyánszky tradicionális betlehemezés* összeállítású (a sor a későbbiekben tetszőlegesen bővíthető), általunk szerkesztett és kivitelezett többnyelvű mozgóképes módszertani csomag komoly nemzetközi érdeklődésre is számot tarthat! A szellemi kapacitásunk, a kapcsolataink (a felsoroltak mindegyike megfordult, illetve dolgozott az elmúlt években a Csokonai Színházban, nem is egyszer!), a technikánk megvan hozzá, anyagi és logisztikai alapjainak előteremtésére pedig ezúton vállalkozunk. Természetesen nem a Csokonai Színház fogja saját zsebből megfinanszírozni a vállalkozást, de szándékaink szerint szakembereink tudásával, kapcsolati tőkéinkkel és meglévő mozgókép technikánkkal a terv kezdeményezőivé, kidolgozóivá és motorjává válunk. A terv munkacíme (Latinovits Zoltán után szabadon): **SZÍNES HÁZ** (*Maison des couleurs, House of colors*).

Három játék- illetve tévéfilm is forgott Debrecenben a hét év alatt a Csokonai Színház munkatársainak köszönhetően: a *Liberté '56*, a *Méhek tánca* és *A szarvassá változott fiú*. A *Törékeny életek vására* forgatásra kész, kidolgozott terv fázisáig jutott. Továbbra sem adjuk fel azon ambícióinkat, hogy aktív szerepet játsszunk debreceni forgatású tévé- és játékfilmek létrehozásában, melyek a Csokonai Színház színészeinek és egyéb szakembereinek tehetségét, illetve a színház szabad technikai kapacitásait használják ki. Keressük a debreceni kötődésű témákat, illetve irodalmi műveket, amelyek alkalmasak lehetnek mozgóképi megjelenítésre, és ezek adaptálásának, pályáztatásának, finanszírozásának, helyi legyártásának lehetőségeit is újra gondoljuk a magyar mozgókép finanszírozás folyamatosan változó keretei között.

A kortárs színház gyakran a díszlet részévé teszi a vetített mozgókép háttérrel, ez alól a Csokonai Színház sem kivétel. Az utóbbi évekből emlékeztetsek a *Krisztus oratórium* és *A Zöld Kígyó és Szép Liliom* vetített háttérképei, valamint az *Illúziók* című előadás élő mozgókép háttere. Továbbra is célunk a létrejövő új előadások magas színvonalú mozgóképes kiszolgálása. A vetített hátterek jelentősége nemcsak gazdasági jellegű (a díszletköltségek csökkentése), hanem szellemi is: ha jól alkalmazzuk őket, új asszociációs, narrációs és gondolati tereket nyitnak.

Egy színházi archívum, ha magas technikai színvonalon sikerül létrehozni és megtartani a felvételeit, előbb-utóbb közös szellemi örökségünk részévé, ezáltal nemzeti kincsé válik. A

Csokonai Színházban gazdag és rendszerezett digitális archívum őrzi az elmúlt időszak előadásainak mozgóképi lenyomatát, és mivel színházunk 2006 óta a Nemzetközi Betlehemes Találkozók lebonyolításában és archiválásában is aktívan részt vesz, e tárgykörben szintén rendelkezik későbbi felhasználásra váró értékes felvételekkel. Minden lehetséges területen folytatni kívánjuk e fontos értékőrző munkát, s keressük a lehetőségét, hogy felvételeink televíziós műsorok, illetve dokumentumfilmek részeként is folyamatosan hasznosuljanak.

Eddig is fontos szerepet játszott a mozgókép a színház kommunikációjában, a közönséggel való kapcsolattartásban. A megújuló társulat bemutatása és megszerettetése a nézőkkel sürgős kommunikációs feladat. Régi és új tagjainkat, munkatársainkat (színészek, dramaturgok, koreográfusok, rendezők) bemutató tízperces miniportré sorozat megvalósítását tervezzük, melyet honlapunkon, egyéb Internetes felületeken, és a Debrecen Televízióban kívánunk megjeleníteni. Folytatjuk a fontosabb előadások mozgóképes ajánlóinak gyártását és Internetes megjelenítését, a munkánk iránt érdeklődő televíziókat és az előadásainkat bemutatni szándékozó fesztiválokat továbbra is folyamatosan ellátjuk előadás-részletekkel, ajánlókkel, egyéb informatív mozgókép anyagokkal, igény szerint.

A SZELLEMI Műhely a vidéki befogadó színházi hálózat kialakításáért

Az utóbbi néhány évben egyre több vidéki kisváros művelődési házainak műsorában találkozhatunk színházi előadásokkal, és egyre több az olyan intézmény, amelyik befogadó színházként is meghatározza önmagát: Cegléd, Celldömölk, Hódmezővásárhely, Jászberény, Makó, Nyírbátor, Siófok, Tokaj stb. Mindezekkel együtt azonban sajnós az is elmondható, hogy az esetek mintegy 90 %-ában a befogadott előadások művészi-szakmai színvonala nem éri el azt a minőségi szintet, amelyet a mai magyar színházkultúra egésze képvisel. A SZELLEMI névvel 2011 decemberében Jászberényből induló projekt olyan, az egész országra kiterjedő hálózat kiépítésén fáradozik, amely a vidéki befogadó színházak esetében is a minőséget képviseli a vidéki településeket szinte teljes egészében ellepő, a szervezőknek közvetlen pénzügyi hasznot termelő, ám értéket nem képviselő előadásokkal szemben.

A SZELLEMI program felkarolását nemcsak a Csokonai Színházzal és minden haladó színházzal rokonítható missziója indokolja, hanem többek között az is, hogy a 2009-ben alapított jászberényi színházat a Csokonai Színház *Olympia* c. előadása nyitotta meg, hogy a színházat Vidnyánszky Attila avatta fel, de az is, hogy a vidéki hálózat kialakítása a debreceni színházzal tartott kapcsolat hatására éppen Debrecenben fogant meg.

Részlet a missziós nyilatkozatukból:

„A résztvevők kijelentik, hogy az előadó-művészet és a társművészetek területén első ízben tesznek kísérletet egy teljes Kárpát-medencére kiterjedő hálózat kialakítására, amely a budapesti, vidéki és határon túli területek alkotóit, produkciós műhelyeit és befogadó helyeit szakmai és művészi alapon gyűjti egybe. A hálózat kialakításának lehetőségét jelen pillanatban néhány olyan személyekhez kötődő hely képviseli, akik hasonló szellemiséggel rendelkezve a Kárpát-medence különböző pontjain élnek, működnek vagy éppen napjainkban alakulnak. A SZELLEMI Nkft. szerepe, hogy e személyek által képviselt helyek szakmai adminisztrációs koordinációját végezve a fokozatos bővülés lehetőségét felkutassa,

kezdeményezze és megvalósítsa. A hálózathoz bárki és bármilyen, a Kárpát-medence bármelyik népéhez tartozó művésze, szervezete vagy éppen most alakuló szervezete csatlakozhat, aki, és amely a közösség érdekében, szűkebb és tágabb környezetének javát szolgálva a kulturális örökség megóvását, a minőség elvén történő alkotást és terjesztést kiemelt feladatnak tekinti. Ezért

- minőségi értékrend mentén mintát hoz létre, amely egyúttal a csatlakozni szándékozók számára mércét teremt ahová rangot jelent bekerülni;
- szakmai szimpóziumokat és konferenciákat szervez, amelyeken személyes egyeztetések révén értékelik a fennálló helyzetet, előadások és konzultációk során operatív és távlati stratégiai célokat fogalmaznak meg, cselekvési programokat alakítanak ki, illetve a már meglévőket az éppen aktuális rövid távú stratégiai célhoz igazítva módosítják;
- ajánlólistát készít, amely a befogadásra kész minőségi előadások adatait tartalmazza (társulati név, szerző, cím, főbb szereplők, rendező);
- külön ajánlólistát készít gyerekszínházi előadásokból, hiszen ezen a területen a legnagyobb a zavar, a közművelődési intézmények gyakorlatilag minőségi válogatás nélkül fogadják be a különféle ajánlattevők ajánlatait;
- feltérképezi és létrehozza azoknak a közművelődési intézményrendszerben működő helyeknek a listáját, amelyek színházként is meghatározzák magukat, és azoknak a listáját, amelyek a közművelődési intézményrendszerben működve színházként is meghatározhatnák magukat;
- a szakmai és a művészi minőség érvényesítése érdekében kezdeményezi, hogy a hálózathoz tartozók képviselői előadó-művészeti vagy előadó-művészetet is magába foglaló kuratóriumokban tagként vagy tanácsadóként döntést is befolyásoló véleményt alkothassanak;
- a társadalmi szerepvállalás kiterjesztése érdekében felkutatja és kezdeményezi az előadó-művészet színházépületen kívüli megjelenésének lehetséges színtereit (pl. osztályterem színházak iskolákban, előadások vagy akciók kórházakban, börtönökben stb.);
- befogadó színházi vagy produkciókat létrehozó tevékenységüket nem választják el a képzéstől és a színházi neveléstől (minden korosztály számára workshopokat és/vagy rendszeres műhelymunkákat, kurzusokat szerveznek és/vagy beavató színházi tevékenységet végeznek);
- nem figyelmen kívül hagyva a mindennapokból kiemelni szándékozó fesztiválokat, a mindennapi életminőség emelése érdekében az éves szinten folyamatos működés kiszámíthatóságát, tervezhetőségét és lebonyolítását fontosabbnak tekinti az előbbinél.”

ÉVADTERV

Minden egyes évad tervét a Művészeti Műhely tagjai készítik elő. A Műhely rendszeres munkamegbeszélései mindenkor a működés tapasztalatainak tanulságait összegzik, és ezek a tanulságok képezik folyamatosan a művészi-szakmai tervezés alapjait. Amennyiben ezek a tanulságok összegződve egy hosszabb időszakot is felölelnek, kijelölhetik a következő évad lehetséges irányvonalait, amelyeket fokozatosan évadtervvé lehet alakítani.

Évadterv tematikus dráma- és színháztörténeti keresztmetszetek

Minden évad középpontjában egy-egy dráma- és színháztörténeti korszakról szóló keresztmetszet bemutatása áll. Ez nem azt jelenti, hogy egy évadban pusztán csak görög, egy másikban csak felvilágosodás kori, egy megint másikban pedig például csak XX. századi szerzők műveit állítjuk színpadra. A tematikus évad azt jelenti, hogy az adott kor legjellemzőbb szerzőinek bemutatásán túl felmutatjuk nemcsak azok adott korra jellemző, és az irodalomtörténetből vagy a színháztörténetből ismert vonásait, hanem utóéletüket is. Mai szemmel idézzük fel és tekintünk vissza az örökségre, amelynek elsődleges célja nem pusztán az egyes korszakok, valamint a korszak legjellemzőbb szerzőinek és műveinek bemutatása vagy újraértelmezett bemutatása, hanem ezeken keresztül önmagunk és mai korunk értelmezése is.

Egy klasszikus mű ugyanis megközelíthető pusztán a szavakon keresztül filológiai vagy szófejtő eljárásokkal (pl. felolvasószínház) vagy a korabeli előadás-készítési technikák felidézésével (pl. commedia dell'arte) is, ám feldolgozható újrarendelésekkel, rendezői újraértelmezésekkel, egy korabeli dráma középpontjában álló mítosz későbbi korokban született feldolgozásainak bemutatásával, a színészi munka megváltozott hozzáállásainak vagy technikáinak rekonstruálásával (pl. Sztanyiszlavszkij, Brecht, Grotowski), egykori ismert vagy ismeretlen művek kortárs átírataival, vagy éppen a hagyományos téma több műfajban történő feldolgozásával.

A tematikus évadok egyszerre ismertetik meg a nézőkkel az adott kor legjellemzőbb tendenciáit és a ma legmeghatározóbb irányvonalait, a kettő eredője pedig éppen az évszázadokon átívelő hatása miatt olyan perspektívát mutat fel, amely a mai kor embere előtt felismerteti saját helyét az élő kultúra örök értékrendjében. E perspektíva, amennyiben elevenen működő, és nem pusztán az esztétizálás szabályait szem előtt tartó formai megoldásokban, hanem a létezés közegében gyökerező alkotói szemlélettel és hozzáállással párosul, a nézők számára olyan éberséget kölcsönözhet, amely felismertetheti és megértetheti velük azt, hogy minden egyes ember, így önmaguk is az élő világegyetem fenntartásának szolgálatában állnak, hiszen akár Phaedrara (Euripidész, Racine, Enquist) vagy akár Hamletre (Shakespeare, Stoppard) tekintünk is, ebből a perspektívából ugyanezt a magatartást ismerhetjük fel. Ezek a felismerések és megértések pedig életigenlő cselekvési utakat is kijelölhetnek számukra.

Az első évad: antik görög eszmények az élet védelmében

„Mikor lesznek a szavak
újra szavak?
[...]
Mikor a szavak távoli áldást
osztanak –
nem jelöléssel jelentenek –”
Martin Heidegger

A görögségre, mint az európai kultúra bölcsőjére szokás tekinteni – legalábbis a reneszánsz kezdete óta ez így hagyomány. A mai európai gondolkodás, a tudomány, a demokráciára hivatkozó intézményrendszer, a művészetek, így az előadó-művészet is az antik görögségből származtatja magát. Ahhoz, hogy az antik görög dráma és színház mai színházművészetre vonatkozó tanulságait megfogalmazzuk, ezzel összefüggésben pedig az évadterv összeállítását megindokoljuk, érdemes több ezer éves perspektívából visszatekintenünk, és e visszapillantás alapján mai kritikusként számító korunk felől nagy gondolkodóink (Habermas, Heidegger, Hamva, Polányi) megaállapításainak segítségével összefoglalóan újraértelmeznünk és újrafogalmaznunk a tényállást és a színházművészetnek erre adható válaszait.

A gondolkodásban Szókratésszal, Platónnal és Arisztotelésszal induló időszak korábbi időszakot felváltó új eszményeiről az un. felvilágosodás korára ugyanis kiderült, hogy fokozatosan világtendenciává váltak, amelyekkel azóta meghatározható egy immár több, mint kétezer éves, az európai kultúrán keresztül globális méreteket öltő világkorszak. Az alteritás korát, amikor az ember a természeti környezet minden egyes részével még mellérendelt egységben élt, a görög kultúra idején elsőként váltotta fel a modernség. Csak mintegy ezeréves távlatból ismerhető fel az a tendencia, amely során a többi elemtől megkülönböztetve e mellérendelt viszonyból az ember önmagát éppen a görögség idejében fokozatosan kiemelte, majd anélkül, hogy észrevette volna, egyoldalúan a többi elem fölé is helyezte. A megkülönböztetés alapját a tudatosság, az ész, a megismerő képesség jelentette, ami a természet és ember között korábban fennálló egyensúlyt az ember jelentősége felé billentette el, később pedig szintén fokozatosan és észrevétlenül kizárólagossá is tette. Az ontológiai-lételméleti szemléletet így váltotta fel az ismeretelméleti látásmód, amelyben az ember és a természet viszonyában korábban fennálló egyensúly megbomlott. A mindenáron történő megismerés aktusa során a megismerés folyamata és a megismerő ember saját individuumának hangsúlyozása fontosabbá vált a létezés természetének elfogadásánál. Az ember és a természet mellérendelt viszonya éppen a modernitás hozta új eszmények hatására az ember kezdeményezésére alá-főlé rendelt viszonyná alakult, és, anélkül, hogy az ember ezt észrevette volna, ezzel egyszersmind a természet urának is kijelentette önmagát.

Az ember tehát a modernitással saját, önmagától felismert és önmagához igazított helye szerinti új rendet teremtett. A Szókratész előtti görög nyelvben a természet teljességét jelentő *füszisz* néhány évszázad alatt a latin nyelvben *fizikává* sorvadt, ami azt is jelenti, hogy az utóbbi jelentéskörébe már nem tartozik a természet létbeli teljessége, pusztán csak a dolgok

tulajdonságai. A szintetikus szemlélet- és gondolkodásmódot felváltotta az analitika; az alkímiát a kémia; a dolgok szintetikus egységben levő összetartozását kifejező *logosz* jelentésköre az elkülönült elemek összefüggéseit feltáró *logika* jelentéskörére korlátozódott csak; a természet hierarchiáját közmegegyezés alapján tükröző társadalmi kötelességrendet felváltotta az ember önmagából kiinduló jogrendje; a deszakralizált vallásban pedig Isten lefokozódott legfőbb személyé. A mai színházművészet szempontjából pedig talán a legfontosabb változás az, hogy a költészetet jelentő természetes nyelv mellett megjelent a definíciókon, egzakt körülírásokon alapuló diszkurzív mesterséges nyelv, amely az előbbivel szemben fokozatosan átvette az uralmat.

Amikor tehát a tematikus évadokat görög drámákkal kezdjük, akkor azokhoz a gyökerekhez fordulunk, amelyek az írásbeliség fennmaradt emlékei közül legközelebb állnak a hajdanvolt egységhez, amelyek szövegeiből legközvetlenebb módon nyílhatnak meg a teremtés természetes erővonalai, amelyeken keresztül talán legkönnyebben hozható működésbe az ember eredendő emlékezete. A görög drámákba kódolt isteni üzenetek két évezredes távlatból szembesíthetnek bennünket azokkal a tévutaknak nevezhető személyes magatartásbeli vagy történelmi korszakokra kiható útvesztőkkel, amelyeket mintha szükségszerűen be kellett volna járnia az embernek ahhoz, hogy éppen ma – egy újabb szintén évszázadokban (talán évezredekben) mérhető jelentős világekorszak változásának kellős közepén – eszmélkedő tanulságként ezúttal immár valóban útvesztőkként ismerjünk fel az élet fennmaradásának szolgálata érdekében. Hiszen „egyetlen út sem járható be, ha a többit nem jártuk be” – írta az e fejezet mottójaként is megidézett filozófus élete vége felé. „Az utak elkalandoznak. De nem tévednek el.”

És éppen ebből a modern kor végéről az alteritásba visszatekintő perspektívának köszönhető felismerésből következik az, ami a mai ember létfeladatát, lelki és tudati fejlődésének mai alapját megteremti: az individuumnak vissza kell fognia magát ahhoz, hogy ne vonja uralma alá, mint egy önmagában burjánzó rákos sejt a többi létezőt. Nemcsak a másik embert, hanem egyetlen más létezőt sem. A korszak végére túl kell lépni a korszak minden gyerekbetegségén, úgymint a ráció kizárólagosságának hirdetésén, a szakralitását vesztett vallás gyakorlásán, a materializmus és az ateizmus hatalomvágyó és kapzsi gőgjén, az ismeretelmélet kizárólagosságán álló szellemtelen tudományon és, nem utolsósorban, már nem a természet teljességébe beavató, hanem pusztán arra csak emlékeztető művészet gyakorlásán. Az embernek eg kell tanulnia – ha magától nem, hát rákényszerül –, hogy környezete helyett elsőrendűen önmagán kell változtatni. A kollektív tudat két világekorszak határán magasabb osztályba akkor léphet, ha minden ember külön-külön is nem a saját, hanem a mások dicsőségére él; a kozmikus rendben fennálló hierarchiához hasonlóan nem a más uralmára tör, hanem mások szolgálatában áll; a színész pedig ennek megfelelően nem a saját játékszenvedélyének kiélésére és a saját dicsőségének hangsúlyozása végett megy fel a színpadra, hanem mások szolgálatára; a színház pedig éppen ezek miatt nem lehet szolgáltatás, hanem az élet védelmében végzett szolgálat.

Ha figyelembe vesszük, hogy a görög drámaként ismert múnemi kategória megnevezése valójában drámaköltészet, akkor az előbbieket után azt is beláthatjuk, hogy a szóösszetétel utótagja révén a dráma meghatározását nem egyszerűsíthetjük le a modernségben többé-kevésbé közmegegyezéses alapon létrejött meghatározásra, vagyis arra, hogy egy drámai mű színpadi előadásra szánt mű. Amíg ugyanis az előtag a természet teljességében megvalósított

cselekvésre, vagyis a rítusra utal, addig az utóbbi e cselekvésnek az ember természetes nyelvén megvalósított módjára.

A költészet természetes nyelvként történő felismerése csak a modern felől visszatekintve tűnhet elő, amikor már – éppen az arisztotelészi egzakt, egyértelműsítő, definíciók és logikai levezetések kategóriák alkalmazását bevezető – a terminus értelemben használt szó elkülönült a költészet nem megnevező, ám mégis teljességet magában foglaló szavainak természetétől. Miként az írás mibenlétének jelentésköre is megváltozott éppen ebben az időszakban, úgy különült el egymástól fokozatosan a költészet értelmében vett természetes nyelv a tudomány mesterséges nyelvétől. Parmenidész, Empedoklész vagy Herakleitosz szövegeit például ma egyaránt sorolhatjuk nemcsak a filozófia, de a költészet közé is, hiszen versmértékben és poétikai eszközökkel megírt világmagyarázataik, a kozmológiai és kozmogóniai összefüggések felismerései mindkét helyre besorolhatóvá teszik. Ne feledjük el azt sem, hogy az írás és annak jelei eredetileg önálló létminőségként léteztek, és nem valami helyett álltak: Matyóföldön vagy Székelyföldön a húsvéti tojást ma is írják és nem rajzolják, amikor is azok számára akik írják és akik kapják, a tojánhéjra írott tulipán nem egy virágot helyettesítő, azt ábrázoló jel, hanem a világ maga, vagyis Szép Szűz Mária kegyes megnyilatkozása. Az erről tudósító tudományos, tehát néprajzi nyelv viszont már csak utalni képes Szép Szűz Mária jelenlétére.

Felmerülhet a kérdés, hogy miért kellett a görög dráma és színház műsorrendjéről szólva, ha vázlatos is, ám mégis ilyen hosszúságú felvezetés. Nos, azért tűnik indokoltnak, mert az utóbbi mintegy kétezer esztendő éppen arról szól, hogy az emberiség tudatának korábbi állapotához képest magasabb osztályba lépett ugyan, ám ezzel együtt elfeledkezett az eredendő kötődéseiről, így az észrevétlenül tévutakra tévedő ember azzal sem szembesülhet, hogy mindaz, amit kimond, bármi legyen is az, a létezés eredendő közegébe kapcsolja. Ez a létezés természete, nem tud más lenni. Amit a színész a színpadon mond az nem jelként utal egy jelentésre, hanem a dolog maga. Ezért nem mindegy, hogy a színész mit és hogyan mond a színpadon, de még az sem, hogy próba vagy előadás közben mit gondol. Mert minden szavával és gondolatának minőségével teremt, nem pedig világot utánoz, ahogyan az arisztotelészi normára hivatkoznak a modern alkotók.

Ahogy pl. Heidegger az elhíresült Antigoné-kardal kapcsán kifejti, minden szöveg – ha az a költés értelmében a világ teljességét magában foglaló szöveg – természete szerint képes megnyitni a létezés teljességét. Ezért képes működésbe hozni azt a közeget is, ahol a szöveg megnyílik, ha megtaláljuk a kulcsot, amely ezt a megnyitást lehetővé teszi. A költészetben a kulcsot egyetlen szó is betöltheti: a heideggeri példában a „to deinon” szó a kulcsszó, amely egyszerre jelent csodálatosat és háborzongatóan otthontalant, mint ahogy a létezés természetében is bennefoglaltatik egyszerre ez a két ellentétes létminőség.

Ezért a görög dráma és színház drámaköltészetként történő értelmezése akár a klasszikus szövegeket, akár a klasszikus szövegekre vagy mítoszok Wyspianski vagy Nancy Houston által történő átírataira tekintünk is, túlmutatnak egy dráma- és színháztörténeti korszak egyszerű bemutatásán vagy egy örök érvényű erkölcsi igazság ábrázolásán. A benne rítusként résztvevő alkotók és nézők számára egyformán az egyetlen létezés közegébe történő

beavatás által a jelen jövőbe mutató idejében személyre szabott üzeneteket közvetítve lendíti működésbe az életet fenntartó erőket.

Az operáról:

Az opera nagyon fontos számunkra és a színház életében is. Ez a műfaj már bebizonyította itt vidéken is létjogosultságát, mivel 400 körüli bérletes, rendszeres operába járó, jórészt fiatalokból álló közönséget épített. A középiskolás közönség is elkezdte az operaelőadások megtekintését, tőlük érkezett több megkeresés az operabérletek iránt. A 2010-11 évad 59 előadása a költségvetés változása miatt valószínűleg nem tartható. De a törvény által a nemzeti színházak számára előírt 35- 40 zenés előadást évadonta, teljesíteni lehet. Egyeztetve Somogyi Tóth Dániel zeneigazgatóval, továbbra is törekedni fogunk egy kiegyensúlyozott repertoár kialakítására. A klasszikus opera és operett előadások mellett minden évadban szeretnénk egy különleges, ritkán játszott kuriózzummal előállni. A következő évadban Vajda János: Lorca műveiből írt, kortárs egyfelvonásos operájának bemutatását tervezzük.

Nagyban segíti a működést az a kapcsolatrendszer, amelyet a Szegedi Szabadtéri Játékok a Miskolci Operafesztivál és a Budapesti Szabadtéri Színpad jelent. Ezt a rendszeres fesztiváljelenlétet továbbra is fenn szeretnénk tartani. Októberben, az újonnan megnyílt Erkel Színházban 25 alkalommal játszunk azt a Hány Jánost, amely itt született a Csokonai Színházban a színház és az Operaház közös produkciójaként.

Kiemelten fontos célnak tartjuk, a magyarországi szakemberek által egyöntetűen az ország legjobb operakórusának tartott énekkar, létszámának, minőségének megőrzését és további fejlesztését

Teljes évadterv:

Szabó Magda Réгимódi történet
Nancy Huston Iokaszté királynő
Eduardo De Filippo Filumena hazassága
Amadeus Mozart Don Giovanni
Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig
Lehár Ferenc A víg özvegy
Stanisław Wyspiański Novemberi éj
Giuseppe Verdi Nabucco
John Kander - Fred Ebb - Joe Masteroff : Cabaret

HAZAI SZAKMAI ÉS MŰVÉSZI KAPCSOLATOK

A Csokonai Színház tagja a Magyar Teátrumi Társaságnak és társszerkeztője a Magyar Teátrum című folyóiratnak, valamint évente részt vesz a Vándorfesztiválon. Előadáscserék, bérletcserék, vendégjátékok által élő kapcsolatunk van a több magyarországi színházzal. Ezt a kapcsolatot szintén tovább visszük és szeretnénk tevélegesen továbbra is részt vállalni a feladatokban.

Az elmúlt hat évben minden évben jelen volt a Csokonai Színház az országos színházi találkozón, a POSZT versenyprogramjában, 2010-ben a Fodrásznő című előadás elhozta a legjobb előadás díját és az évek során a debreceni produkciók több alkotóját is díjazták itt. A színház előadásai rendszeresen kapnak meghívást külföldi fesztiválokra (Pilsen, Torun, Minszk, Jaroszlavl) és magyar színházzal először történt meg: 2010 őszén öt előadásos sorozatot játszott a társulat (V. Novariana: Képzeltbeli operettjét) a párizsi Odéon Színházban.

A Csokonai Színház folyamatosan keresi a város és a régió hagyományaihoz való kötődés lehetőségét. A Főnix Csarnokban megtartott Mária előadásunk már nem csupán a debrecenieknek, de a térség és a régió közönségének is készült. Folyamatos együttműködésünk van a MODEM-mel, a Déry Múzeummal, és a Méliusz Közművelődési Központtal, valamint a Belvárosi Művelődési Központtal, mely együttműködések révén a társművészetek, illetve a közművelődés színterein is jelen vagyunk a legkülönbözőbb módokon: a rendkívüli tárlatvezetésektől elkezdve az Irodalmi napok, a Könyvhét irodalmi műsorain keresztül az adventi rendezvényekig. Megkeresésre minden meghívást elfogadunk, ami közönségtalálkozóra vonatkozik, és nincsenek zárva a kapuk akkor sem, ha közvetlen segítségünket kéri a közösségek saját rendezvényeikhez terembérlettel, kölcsönzésekkel, szakemberek közvetítésére. Nyilvános színházi filmklubot működtetünk, részt veszünk a Debreceni Egyetemen működő Pálfi István Szakkollégium munkájában, és a művészeti középiskolák képzési programjaiban is. Vendégelőadásokkal szinte minden hajdúvárosban megjelentünk. Kortárs színházi vállalkozás volt Szarka Tamás Mária című musicaljének ősbemutatója a karácsonyi ünnepkörhöz igazítva. Az előadást szuperprodukció volt, az arénaszerű Főnix Csarnokban egyszerre négyezer néző láthatta. Ez a műsor és annak karácsonykor előadott miniatűr változata jól példázza azt a szoros együttműködést, melyet példa értékűnek tekintünk a debreceni kulturális intézmények közötti kapcsolattartásban.

Természetesen más kezdeményezéseket is szeretnénk javasolni, mint például a Déry Múzeumba tervezett irodalmi estek. Ezen esték legfontosabb célja, hogy összekösse a Csokonai Színházat a debreceni más kulturális intézményeket a kortárs szépirodalom legjelentősebb képviselőivel. Lehetőség lenne arra, hogy közvetlen bemutatói helyszín legyen az aktuális irodalmi mozgás követésére rajtatartva ujjunkat a kultúra és ezen belül a színházat erősen meghatározó műfaj véráramán. Havi rendszerességgel, azonos meghatározott napokra terveznénk a programot a jobb tervezhetőség kedvéért.

Egyre szorosabb kapcsolatot ápolunk a városi és megyei civil szervezetekkel és közintézményekkel. A közönség igényeinek felmérése és a sikeresebb jegy- és bérletértékesítés érdekében 2009 novemberében kérdőíves közvélemény-kutatást végeztünk. A válaszadók többsége a szellemi kihívásokat és/vagy a kikapcsolódást keresi a színházban. A közönség jelentős része a szórakoztatást és a lelki/intellektuális élmények biztosítását nevezte meg a színház elsődleges feladatának. Emellett fontos missziónak tekintik az iskolás korosztály színházi művelődésének elősegítését, illetve szakmailag elismert hazai és külföldi

művészek meghívását. Közel ugyanannyian jelölték meg a Csokonai Színház feladatának azt, hogy hazai és nemzetközi fesztiválokra vegyen részt, és hogy hasonló jelentőségű fesztiválokra rendezzen. Több társadalmi szervezet követi figyelemmel a színház munkáját, amelyek közül többen díjat is alapítottak, amelyeket évente adnak át a társulat művészeinek.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK – DEBRECENI MŰHELY FESZTIVÁL

Magyarország keleti határán, a kelet és nyugat közötti kereskedő útvonalon fekvő Debrecen a kulturális értékek cseréjében mindig is vezető szerepet vitt. Jelentősége a régióban a mai napig meghatározó. Az Európai Unió kibővülésével a város hagyományos vonzáskörzete újra érvényesül, földrajzi fekvéséből adódóan alkalmas arra, hogy nemzetek közötti kulturális munkakapcsolatok, koprodukciónak jöjjenek létre, kiváló teret biztosítva a különböző kultúrák dialógusához. Színházunkban tervezzük, hogy a színészek számára továbbképző iskolát hozunk létre, számos színházi műhellyel létező kapcsolatunk van már Oroszországban (Moszkvában és Szentpéterváron), Lengyelországban (Wroclaw-i Grotowski Központ, Wegajty Színház), Dániában (Holstebro), amelyekkel már több alkalommal szakmai cserékre került sor (rendezők-pedagógusok). Franciaországban több olyan színészképző műhely is van, amely modellként szolgálhat (pl. az ARTA a *Cartoucherie*-ben). Állandó társulattal rendelkezünk, amely országosan és nemzetközileg nagy elismertségnek örvend, és még hangsúlyosabbá kívánjuk tenni színészeink folyamatos képzését, valamint jövőbeli színészeink kinevelését. Épp ezért évente olyan nemzetközi találkozót szeretnénk szervezni, amelyen work-shopok keretén belül lehetőség nyílik neves alkotók, műhelyek munkáiba való betekintésre. Ezenkívül a meghívott társulatok előadásai kapcsolódnának az adott évad tematikájához is. Néhány példa, hogy kiket is szólítanánk meg a közeljövőben:

- Athéni Kortárs Színház, igazgató: Yorgos Kimoulis. Ők részt vettek az Epidauros-i fesztiválon, Thessalonikiben görög tragédiákkal és Shakespeare darabjaival;
- a világhírű bolgár SFUMATO színház, amely Szófiában laboratóriumszerű intézmény egy szép műemléképületben;
- a lublini Staniewski Színházgyakorlat Központ (jelenlegi előadásuk "Iphigenia Aulisban");
- a wroclawi „Kecske dala színház” (igazgató Grzegorz Bral), amely nemzetközi színész mesterkurzusokat tart;
- Chorea lodzi színházi központ Tomasz Rodowicz vezetésével;
- Grotowski Intézet (Wroclaw);
- A kortárs művészetek központja "DAH", Kijev, Vlad Troickij vezetésével;
- Igor Jacko Stúdiója - "Drámaművészet iskolája", Moszkva (itt Betlehemi csillag karácsonyi fesztivál);
- Grotowski and Thomas Richards Workcenter (Pontedera, Olaszország);

A Debreceni regionális színházi találkozót a környező országokban működő fesztiválokkal együttműködve lehet megvalósítani - Rijeka, BITEF (Belgrád), Sterijino Pozorje (Újvidék), Divadelna Nitra (Szlovákia), Divadlo, 201... Maribori fesztivál (Szlovénia).

Szakmai együttműködést alakítottunk ki (tanulmányutak, mesterkurzusok) nemzetközileg elismert színházakkal, színházi iskolákkal és műhelyekkel. A moszkvai Csehov Művész Színház (MHAT) mellett működő Nyemirovics-Dancsenko iskolastúdió rendező-oktatója Viktor Rizsakov rendezései műhelymunka jelleggel születtek meg színházunkban, jelenleg a moszkvai új színházi irányzatokat segítő Mejerhold Központ vezetője, a továbbiakban is sok közös tervünk van. Nadine Duffaut révén a Carmen című operaelőadásunk a reimsi, az avignoni operaházakkal koprodukcióban készült, az előadást ezekben az operákban is bemutattuk. Olyan világszínházi nagyság tartott előadást társulatunknak, mint Anatolij Vasziljev, vagy a szentpétervári Alexandrinszkij Színház egyik meghatározó vezetője Andrej Mogucsij. Előadáscserében egyeztünk meg idén a Bukaresti I. L. Caragiale Nemzeti Színházzal, együttműködünk a kijevi DAH Színházzal és Kulturális Központtal, közös produkciót mutattunk be a dubrovnikai Nyári Fesztivállal, a párizsi Odeon Színház őszi fesztiválján előadássorozatot játszottunk. Sikerült a debreceni operatársulatot is külföldi vendégjátékra vinni, Erkel: Bánk bánját Lengyelországban a Sziléziai Operaházban játszottuk.

KOMMUNIKÁCIÓS TERV

Kommunikációs felmérés

Első lépésként kommunikációs felméréssel térképeznénk fel a kommunikációs stratégia kialakításához szükséges feltételeket. A Csokonai Színháznak kialakult és a városban jól működő kommunikációja van, az új vezetés, új munkatársak megjelenése megkívánja, hogy ezt az új helyzetet minden lehetséges fórumon tudassuk a színház dolgozóival a jelenlegi és a jövőbeli nézőkkel. Az felmérés hatása kettős, egyrészt felméri a releváns partnerek, mint a sajtó, a meglévő, és potenciális látogatók illetve a színház munkatársainak körében a hely jelenlegi állapotát, megítélését, működéséről kialakított véleményeket. Másrészt mindezen emberek körében, akiket bevonunk az felmérésbe, tudatja, hogy itt az elődök munkájának elismerése mellett, egy megújulás történik, új partnerekkel kell majd együttműködni.

A megfelelő sajtókapcsolatok érdekében a színház kommunikációs osztályának munkatársaival személyesen felkeressük a helyi- és országos médiapartnereket, tájékoztatjuk az újonnan kialakult helyzetről. Személyes beszélgetések során kívánjuk felmérni a színház eddigi kommunikációjának hatékonyságát, feltérképezni a hiányos, ki nem aknázott területeket. Évadnyitó sajtótájékoztató keretében kívánjuk tájékoztatni a médiát ezzel is elősegítve a színház országos népszerűsítését.

Szükségesnek tartjuk egy felmérés elvégzését a munkatársak körében is. A vezetőváltás, az új munkatársak érkezése mindig érzékenyen érinti a már itt dolgozókat. Személyes megbeszéléseken keresztül próbáljuk meg felmérni a dolgozók munkahelyükhöz való viszonyát, elvárásait, javaslatait.

Az első évad során a látogatói elégedettséget is szeretnénk mérni az előadások után kitöltött kérdőívek, illetve a honlapon megjelentetett elégedettségi kérdőív kitöltésével. A kérdőív kitöltésére nyereményjegyek kisorsolásával ösztönöznék a nézőket.

Kommunikációs stratégia

A felmérés elvégzése után a kommunikációs csapat feladata egy nagyszabású kommunikációs stratégia kidolgozása, melyek főbb elemei a következők:

Minőség

A kommunikációs stratégia, a művészeti koncepcióhoz hasonlóan is a minőséget állítja előtérbe. Ahhoz, hogy ez a minőség megközelíthető és befogadható legyen mindenki számára, közel kell hoznunk a már meglévő, rendszeresen színházba járó, és az elérendő, lehetséges látogatókhoz. Minden bizonnyal sok olyan ember van, aki szívesen megnézné a Csokonai Színházban bemutatott alkotásokat, mégsem jut el oda a megfelelő és sok helyről érkező kommunikáció ellenére. Hiába vonzóak a programok, mégsem érez késztetést, hogy jegyet vásároljon, elmenjen, nem érzi azt, hogy köze van az intézményhez, hogy fontos, hogy ott legyen. Azt, hogy ezen változtathassunk, szeretnénk emberközelibbé, személyesebbé tenni a színház kommunikációját.

Párbeszéd

Média

Párbeszédet kezdeményeznénk a munkatársakkal, a sajtó képviselőivel és a közönséggel. Az ebben résztvevő személyek érdekeltté válnak a színházzal kapcsolatos ügyekben, amennyiben kikérjük a véleményüket, figyelembe vesszük a javaslataikat. Mindezt annak érdekében tesszük, hogy hosszútávon soha ne legyen üres szék, vagy kevésbé látogatott előadás.

Napjainkban a média világa kiszélesedett, nem néhány meghatározó napilapból tájékozódnak az emberek. Személyes egyéni vélemények kerülhetnek napvilágra, juthatnak el sokakhoz, és rengethetnek meg vállalatbirodalmakat, hiszen a közösségi média keze hosszúra nyúlik. Az egyén szerepe felértékelődött, így lehet, többet érünk egy népszerű, sok ismerőssel bíró diák bevonásával, mint egy költséges médiakampánnyal.

A médiafelmérés segítségével pontos képet kapunk arról, hogyan vélekedik rólunk a sajtó, ők pedig megtudhatják, kikkel lesznek a későbbiekben kapcsolatban, ha a Csokonai Színházról van szó. Ez nemcsak arra szolgál, hogy megismerhessük a releváns sajtós kollégák véleményét, hanem egy jó alapot szolgáltat egy új, kibővített sajtólista elkészítésére. A lista legfontosabb ismérve, hogy minden olyan médiumnak szerepelnie kell rajta, aki eléri a színház célközönségét. Esetünkben nem zárhatunk ki semmit és senkit, ugyanolyan fontos kell, hogy legyen a helyi lap, mint egy vezető magazin, országos napilap, vagy egy kulturális blog. Mindenkihez szeretnénk szólni, bárki aki érdeklődhet a programok iránt, fontos számunkra.

A bevonás, illetve az érdekeltekkel történő folyamatos konzultáció egy kommunikációs eszköz, amely tudatosan előkészítve, a meghatározott stratégia mentén haladva, megkönnyíti a munkánkat, és hozzájárul az intézmény sikeréhez. A jelenlegi kommunikációs csapat

munkájára a jövőben is számítunk, hiszen az elmúlt évadok alatt bizonyították szakmai rátermettségüket. Amennyiben szükségét látjuk bővítenénk ennek a területnek a létszámát, mert úgy ítéljük meg, hogy azzal tudjuk a legjobban megnyerni és fidelizálni a színház közönségét ha folyamatos és jól irányzott kommunikációs stratégiát dolgozunk ki.

Munkatársak bevonása

Be szeretnénk vezetni a hét eleji munkamegbeszéléseket és a munkatársakkal való rendszeres egyeztetést a programokról, a tervezett átalakításokról. A rendszeres konzultációk lehetővé teszik, hogy a megbeszélhessük, a felmerülő problémákat, kioszthassuk a feladatokat. Azt szeretnénk elérni, hogy a dolgozók is a magukénak érezzék az intézményt, ezzel a szemlélettel végezzék a munkájukat.

Közönség

Megteremtenénk a közönséggel való párbeszéd feltételeit a színház facebook oldala segítségével közvetlenebb és célirányosabb kommunikációt folytatnánk. Ezáltal lehetőséget adnánk arra, hogy a közönség is beleszólhasson például abba, hogy mi legyen a következő kerekasztal témája. Szavazhasson arról melyik volt a legizgalmasabb előadás, hogy ki legyen az évad színésze/színésznője. Legyen lehetőségük, még nem bemutatott előadásba, produkcióba belenézni (természetesen a fellépők engedélyével), javasolhassanak új magyar drámát fordításra, beszélgethessenek a fellépő művészekkel, tehessenek olyat, amitől azt érzik, személyük igenis nagyon fontos, az intézmény számít rájuk és a véleményükre.

Közö(n)sség

A kommunikációnk fő iránya a potenciális közönség minél pontosabb megszólítása és az eljövendő színháznézői generáció kinevelése.

A Csokonai színház közönsége több, mint egy egyszerű színházba járó közönség. Inkább közösségnek nevezném, hiszen a színház összefogta, keretbe foglalta mindazokat, akik, hasonló értékeket, minőséget kerestek a kultúra keretein belül. A debreceni lakosság számára mindig fontos volt a színház által nyújtott minőségi művészet. Ez előny, hiszen ez a közösség hűséges és érdeklődő, de ugyanakkor igényesebb, és nagyobb elvárásokat támaszt felénk, színházcsinálók felé. Szeretném megőrizni ezt a már meglévő közö(n)sséget, megfelelni az igényeiknek, újabb, érdekesebb, még szélesebb látókörű programokkal behívni őket a színházba.

Ezzel egyidejűleg nagyon fontos feladat, hogy más közönségrétegekhez is eljussanak a színház programjai, hogy olyan programokat tudjunk ajánlani, amivel az eddig elérhetetlennek tűnő korcsoportokat célozzuk meg. Napjainkban általánosan elmondható, hogy az egyetemek, főiskolák falai közül kikerülő fiatalok számára már nem a színház által nyújtott művészet lesz a legmeghatározóbb. Korosztályukra jellemző, hogy míg az iskolai keretek között sokan eljártak színházba, tanári vagy intézményi szervezés keretein belül kikerülve onnan önálló kultúrafogyasztóként már nem biztos, hogy a színház lesz az elsődleges célpont. Ez nem csak nálunk fellelhető jelenség, hanem világméretű probléma. A kultúrafogyasztás eltolódik az elektronikus, könnyen fogyasztható kultúra irányába. Nem terveznek előre, az utolsó pillanatban döntenek egy-egy szórakozási lehetőségről. Ebbe a hagyományos színházlátogatási stratégiák nem férnek bel. Ha meg szeretnénk szólítani ezt a közönségréteget az ő eszközeikkel kell kommunikálnunk. Itt újra megemlíteném a közösségi média szerepét. Szükség van arra, hogy célzott, frappáns kommunikáció jöjjön létre a színház és a fiatal felnőtt korosztály között. Igyekeznénk megszólítani őket, a problémáikat feldolgozó előadásokkal, az ezekhez kapcsolódó kerekasztal beszélgetésekkel, illetve kapcsolódó, a színházat, a színművészeket közelebb hozó programokkal.

Ugyanakkor, párhuzamosan be szeretnénk indítani beavató pedagógiai programunkat amellyel ki kívánjuk nevelni a jövő színházlátogató közönségét a művészetterápia és a drámapedagógia eszköztárának felhasználásával. Egy nagyon széleskörű, mélyreható pedagógiai-művészeti program bevezetésével szeretnénk elsődlegesen elérni azokat a korcsoportokat, társadalmi rétegeket melyek nem feltétlenül jutnak el gyakran színházba vagy kulturális programokra.

Célcsoportok:

óvodás- és iskoláskorú gyermekek,
középiskolások, egyetemisták,
szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok,
fogyatékkal élők.

Ezt a programot szeretném gazdagítani saját személyes tapasztalatommal. Több mint tíz éve a franciaországi orléans-i koreográfiai központban széles rétegeknek sikerült átadni a kortárs tánc- és színház egy szeletét. Sikeresen dolgoztam együtt a városban jelenlevő oktatási

intézményekkel az óvodáktól kezdve az egyetemmel bezárólag. Külön hangsúlyt fektettem a szociálisan hátrányban lévők kulturális integrációjára, kihelyezett műhelymunkák, próbálátogatások, beszélgetések formájában. Ezen akciók célja elsődlegesen a felnövekvő nemzedék nézővé nevelése, és nem utolsósorban olyan, a kortárs művészeteket értő emberek formálása, akik később az előadásaink közönségét képezhetik.

Ilyen céllal együttműködést kezdeményeznénk elsősorban a debreceni, és más Hajdú-Bihar megyei oktatási intézménnyel, különös hangsúlyt helyezve a művészeti nevelést előtérbe helyező iskolákra. Folytatnánk a gyümölcsöző kapcsolatot az Ady Endre Gimnáziummal és a Medgyessy Ferenc Művészeti Szakközépiskolával.

MARKETING TERV

A marketing és kommunikációs stratégiánk legfőbb célja természetesen a színház eddig elért hírnevének megtartása, ismertebbé tétele, és a jegyeladások, a látogatottság növelése.

A marketing a kultúrafogyasztóval való kapcsolatra törekszik, melynek során a meghatározott terméket (estünkben kulturális produkciót) megfelelően beárazza és értékesíti. A kommunikáció célja pedig ennek a keresletnek a felkeltése, kibővítése, folyamatos fenntartása.

A Csokonai színház esetében ezen tevékenységek fő bázisai az előadások, illetve ezen előadások színvonala. Így egy igényes marketing vető segítségével többet szeretnénk elérni mint csak azt, hogy évadról évadra több bérletet vagy jegyet adjunk el.

Célunk, hogy öregbítsük a színház jelenleg az eddigi évadok alatt tudatos munkával felépített jó hírnevét, itthon és külföldön. Szeretnénk, ha a Csokonai Színház név márkanévvé, védjeggyé válna a színházi- fesztiválszervezői berkekben és nem utolsósorban a közönség soraiban is.

Nagy szerencsénk van, hogy az elmúlt évek alatt ez a tudatos munka már elkezdődött, van mire építeni, van honnan továbbvinni a fonalat.

A jó hírnevet nem adják egykönnyen, nehezen megszerezhető, nehezen körülhatárolható, és ugyanakkor nagyon könnyen el is elveszíthető értéke ez a színházunknak.

Napjainkban figyelembe kell vennünk a marketing tevékenységünk kidolgozásánál a gazdasági válság hatásait a mai magyar társadalomra. Az emberek egyre jobban elszegényednek, sokan a létfenntartását küzdenek, ezen körülmények között minden fillért meg fognak gondolni amit kultúrára adnak i.

A másik jelentős hatás pedig amivel számolnunk kell az pedig a modern kori kultúrafogyasztási szokások. A gyors, látványos, monumentális produkciók idejét éljük. A mai kor emberét számtalan csatornán keresztül bombázza a média és más kultúrpiaci szereplők az ajánlataikkal. Nehéz ebből a sokaságból kitűnni, megtalálni a marketingtevékenységünk pontos célcsoportját.

Debrecen kiváló földrajzi elhelyezkedése, népességszáma, egyetemi városi volta, sokszínű kulturális élete szerencsére sok lehetőséget rejt magában.

Jegy- és bérletértékesítés

Az előző vezetés alatt már elindult egy nagyon biztató tendencia a látogatottság növekedése terén. A 2009-ben bevezetett mesebérlet mellett – mely elsősorban az óvodás és kisiskolás korosztályt szólította meg – 2010-ben jelentős népszerűsége tettek szert ifjúsági bérletek, melyek a 10-14 éves korosztály művelődési igényeit elégítik ki. A nagy érdeklődésre való tekintettel bővíteni szeretnénk ezen bérletek sorát, és a jegyvásárlás iránt érdeklődő csoportok hatására a jövőben még több bérletszünetes gyermek- és ifjúsági előadást tervezünk.

A középiskolákkal kialakított hagyományosan jó viszonyt tovább szeretnénk gondolni, hiszen a színház bérleteseinek nagy száma kerül ki ezen intézményekből.

A teátrum kiemelt célkitűzése a főiskolás és egyetemista közönséggel való szoros kapcsolattartás – ennek keretében továbbra is nagy figyelmet fordítunk a Pálffy István Színház tudományi Szakkollégiummal való együttműködésre csakúgy, mint a különböző tanszékek oktatási-kutatási munkájában való aktív részvételre. Színművészeink, rendezőink rendszeres résztvevői lennének egyetemi programoknak, beszélgetéseknek, tréningeknek. A színház jelen van a NEPTUN-rendszeren és ennek köszönhetően egyes előadásokat és programokat kifejezetten ennek a közönségrétegnek a figyelmébe tudunk ajánlani, a folyamatos jelenlét pedig évről évre növekvő hatást ér el a jegy- és bérletvásárlás terén. A 2009-ben elindított Universitas-bérlet az első év sikere után tovább erősödött, mára az egyik legjelentősebb bérletházzá vált.

Tervezzük egy kihelyezett, mobil bérletárúsító kiosk kihelyezését az egyetemre, illetve szeretnénk továbbfejleszteni a színház jelenlegi online jegyértékesítő rendszerét.

Megjelenés

Annak érdekében, hogy a közönségkapcsolatok a korábbinál is intenzívebbek legyenek, igyekszünk a legmodernebb eszközökhöz nyúlni és a legfrissebb információkat a lehető leggyorsabban eljuttatni a közönséghez. 2010 őszén megújultak a műsorfüzetek és a prospektusok mind a dizájn, mind pedig a tartalom tekintetében. Szeretnénk design tekintetében összehangolni minden üzenethordozót ahol csak megjelenik a Csokonai színház neve. A plakátok, szórólapok, jegyek, műsorfüzetek, hirdetések és a honlap mind egységes arculatot kell tükrözzenek, minek láttán a néző számára könnyen felismerhetővé válik a színház kommunikációja.

A színház egyik legfőbb megjelenési formája a honlap, a facebook oldal és a fő videómegosztóra elhelyezett igényes megjelenésű reklámok, előadásrészletek. Napjainkban szinte már minden korcsoportról elmondható, hogy rendszeresen böngészi az internetet, épp emiatt nagyon meghatározó, hogy miként jelenünk meg ott. Célunk az, hogy a böngészés során elért érdekes információknak köszönhetően rendszeres látogatóvá tegyük az alkalmi vendéget, illetve hogy a célirányos keresés során minél gyorsabban és egyszerűbben elérhetővé váljanak a színházhoz kapcsolódó legkülönbözőbb információk. A honlappal kapcsolatos legfontosabb elvárások a következők:

- áttekinthetőség (egyszerű, átlátható főoldal)
- minimalista, elegáns, diszkrét megjelenés, amely összhangban van a színház arculati elemeivel

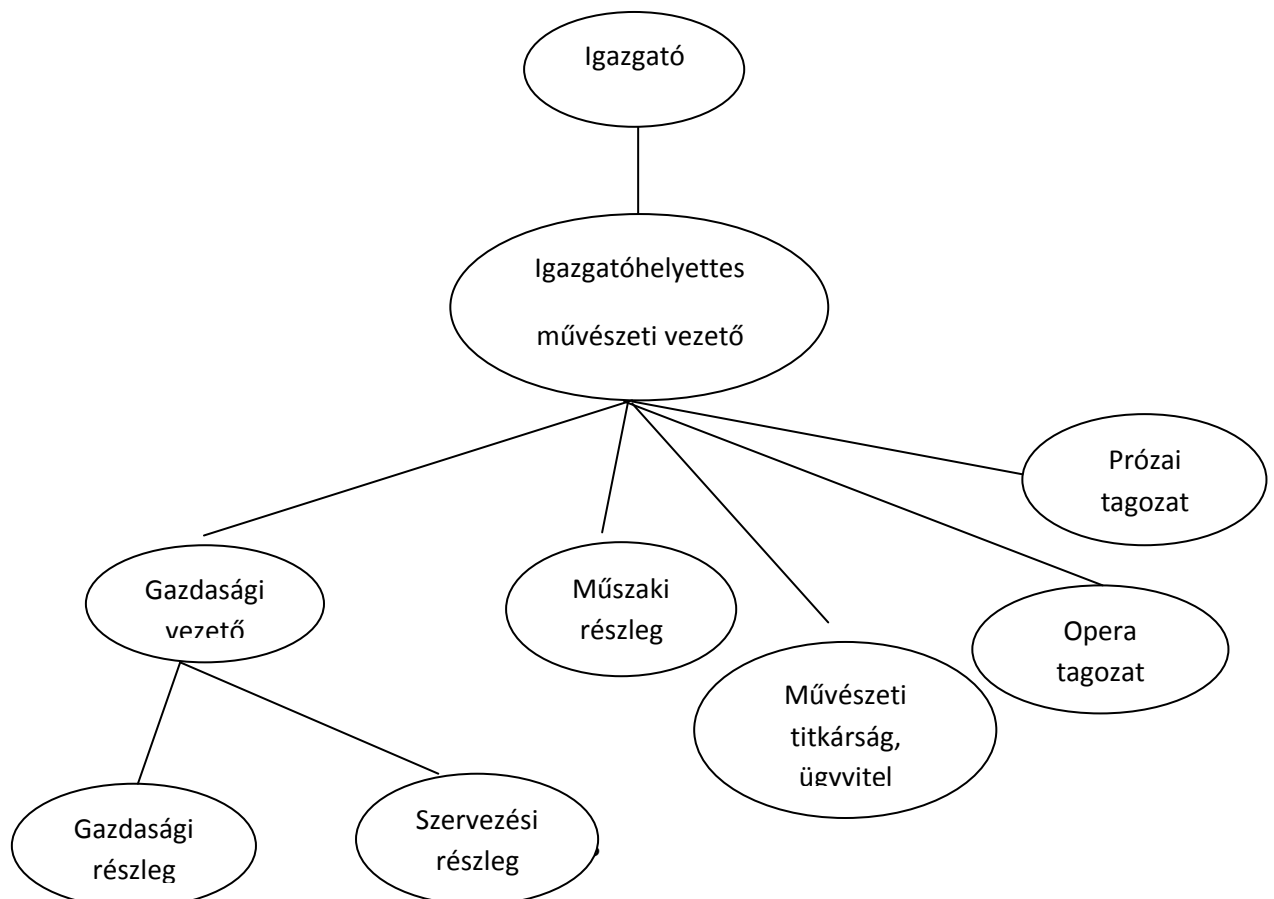
- mindig naprakész információtartalom (előadások kezdete, havi műsor stb,)
- hírlevél rendszer, regisztrált tagok felvétele (fidelizáció)
- igényes, stílusos szövegek

A teátrum előadásainak és művészeinek népszerűsítésében jelentős szerepet szántunk évadtól a Facebook közösségi oldalnak, melyen folyamatosan nő a társulat rajongói tábora, és ezáltal is jelentős közönségréteget érünk el. A legjelentősebb hazai kulturális portálokon is szerepelnek a Csokonai Színház havi programjai és kiemelkedő eseményei, illetve a leglátogatottabb hazai programajánló portálon (port.hu) jelen van.

GAZDASÁGI STRATÉGIA

A Csokonai Színház strukturális és elsősorban gazdasági működését, a jelenlegi státuszunkból nehéz átlátni. Tekintve, hogy félévkor kerül sor az igazgató váltásra, jelentős változtatásokra nincs lehetőség, illetve számos szerződés, kötelezettség vállalás már megtörténik addigra, így az idei feladat, az év biztonságos befejezése.

Strukturális, kisebb átszervezések, a következő évben lehetségesek. A szervezeti felépítésben a jelenlegihez képest módosításokat szeretnénk, a következőképpen:

Bevételek

A Csokonai Színház jelenleg négy alapvető forrásból gazdálkodik:

- állami támogatások
- önkormányzati támogatások
- pályázati források
- saját bevételek

Ezen bevételek közül a pályázati források figyelése és egyre innovatívabb kihasználása és a saját bevételek növelés a feladatunk. Ez utóbbinál több lehetőséget kell megvizsgálni.

- jegybevétel
- TAO támogatás
- szabad kapacitás kihasználásából származó bevételek (pl. a műhely külső munkái)
- szponzorok

Alapvetően a jelenlegi bérletrendszer nem szeretnénk megváltoztatni hiszen rendkívül jó eredményeket tudhat magáénak. Hat év alatt a nézőszám és a bérletes nézők száma is emelkedett és ez alapvetően a jól működő közönségszervezésnek és a színvonalas művészi munkának köszönhető.

A jelenlegi gazdasági helyzetben a jegyárak növelése is elképzelhetetlennek látszik. Természetesen hosszútávon el kell gondolkodni azon, hogyan lehet differenciálni az árakat, illetve az eddig biztosított kedvezmények újragondolása is szükséges.

Jegybevételünket tehát csak akkor tudjuk hatékonyan növelni, ha a színház látogatottsága még jobb.

Ehhez két alapvető indikátor mindenképp szükséges: a színvonalas művészi munka és a hatékony marketing program, mely kidolgozása az első feladatink között kell legyen.

Amennyiben ezt sikerül megvalósítani, a jegybevétel növekedése, ma után vonzza, a TAO tv. által biztosított támogatás növekedését is.

Tekintve, hogy a színház nem végezhet vállalkozási tevékenységet, a szabad kapacitás kihasználása felértékelődik. Prioritásként kezelendő az ebből származható bevételek lehetőségének elemzése és ezt követően a megvalósítása.

A tájolásból származó saját bevétel növelését egy határozott igazgatói feladatnak tekintjük. Elengedhetetlen, hogy koncepciózusan úgy tárgyalunk mind a rendezőkkel, mind a tervezőkkel és úgy irányítjuk a gyártást is, hogy az adott előadás koncepciójában már tartalmazza a tájolás lehetőségét. Amennyiben ez sikerül, akkor lehetőségünk nyílik egy sokkal piacképesebb terméket létrehozni, amivel lényegesen szélesebb területen sikerülhet « játékteret nyerni ».

A marketing tevékenységet és a szponzorok felkutatását a jelenlegi csapat így ellátni nem képes, nem a kompetencia, az idő és az energia nem elég. Így a jelenlegi kollegák megtartása mellett legalább egy fő felvételét tartjuk szükségesnek. Reményeink szerint ezzel nagymértékben növelhető lenne a Csokonai Színház esélye arra, hogy új szponzorok lépjenek be a támogatóink körébe.

Kiadások

Béreköltségek

A jelenlegi bérstruktúrán nem kívánunk változtatni, hiszen ez egy fluktuáció mentes stábot biztosított az elmúlt években is. A júliusban távozó munkatársakat, mindenképp pótolni szükséges, így a meglévő státuszokra szükség lesz a továbbiakban is.

Dologi kiadások

A dologi kiadások, szolgáltatásai költségei között, jelentős csökkentésre nem lehet számítani, tekintve, hogy a közüzem, a bérleti díjak adottak.

Lehetőséget a megtakarításra a szakmai kiadások terén látunk, a koprodukciónak formájában.

Míg a nagy költségvetésű zenés produkciókat eddig jobb esetben eladtuk és ezzel próbáltuk az előállítási költséget csökkenteni, addig most a hangsúlyt arra helyeznénk, - természetesen megtartva ezen lehetőségeket is - hogy minél több partner bevonásával, az alapköltségvetést csökkentsük. Ennek első lépéseként a regionális partnerekkel szeretnénk évadegyeztetési tárgyalásokat kezdeményezni.

Ezen lehetőségek kihasználása, akár 30-50%-al képesek csökkenteni egy előadás létrehozásának költségeit, hiszen a rendező, a tervezők, a koreográfus, a díszlet-jelmez költségek egyszer kerülnek kifizetésre és két, vagy akár három színház is bemutathatja a darabot. Vannak költségek azonban, amelyek így sem megkerülhetők: a próba díjak, néhány díszlet elem, jelmez átalakítása, legyártása – tekintve, hogy a színpadok nem egyformák, illetve a szereposztások sem identikusak.

Másik fontos tényező a társulat jó felépítése. Minél erősebb és jól differenciált a csapat, annál kevesebb külsős vendég színészt kell alkalmaznunk, ami szintén csökkenti az alapköltségeket és természetesen a továbbjátszásnál is csökkenti az előadásonkénti költségeket is.

Beruházások

A beruházásokat két részre szeretném osztani.

Nagy beruházások, mint a Latinovits Színház befejezése, a stúdió színpad bővítése és a színház folyamatos felújítása.

Ezekre természetesen nem a költségvetésből, hanem külön erre a célra kiírt pályázatokból vagy kivételesen erre a célra megítélt keretből tudjuk elképzelni.

A táruk megfelelő rakodótérrel és bútorokkal való felszerelését a raktározás ésszerűsítését és a jelenlegi nézőtéri büfé közösségi téré alakítását önerőből és külső vállalkozók bevonásával tervezzük.

ÖSSZEGZÉS ÉS KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A Csokonai Színház vezetését együttes munkával az előző években kialakult szemléletmód folytatásaként, az átöröklött művészi és szakmai színvonal megtartásával kívánjuk megvalósítani úgy, hogy néhány módosítást végezve a nemzeti besoroláshoz méltón járatlan irányokat is kijelölünk. Mindezeket a Művészeti Műhely hagyományosan csapatmunkán alapuló döntéshozatalai és feladatmeghatározásai alapján tehetjük meg. E csapatmunka teremtette meg eddig is azt az alkotói morált és munkafegyelmet, amelynek következményeként kialakulhatott az a bizalom, ami e pályázati anyag elkészültét is eredményezhette. Ezúton köszönjük meg kollégáinknak az együttműködést és a bátorító szavakat. E pályázat megírásában nyújtott közvetlen segítségért külön köszönet: Gemza Melindának és Várszegi Tibornak, valamint Kulcsár Editnek, Mispál Attilának és Rideg Zsófiának.